

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

En kvalitativ studie om Socionomstudenternas upplevelser av sin verksamhetsförlagda utbildning

Upplevelser under VFU och påverkan på den professionella
utvecklingen

Karol Jumaa & Edina Ajetovic
SOPB63
VT 2023
Handledare: Anna Rypi

Abstract

Authors: Karol Jumaa & Edina Ajetovic

Titel: *A qualitative study on social work students' experiences of work based learning; Experiences under work based learning and impact on professional development.*

Supervisor: Anna Rypi

Assessor: Lisa Wallander

The aim of this study is to understand social work students experiences during their time at work based learning and the impact it has on the students. The purpose is to research and acknowledge how theoretical knowledge and work based learning impacts students' professional development. During a four-month period, social work students have a part of their education placed in a profession-relevant activity. This means making use of practical experience and knowledge related to social work. The purpose of the work based training is to introduce the students to a real work life context in social work and learning what social work can look like within different professional workplaces.

The selection of participants is based on students who completed their four-month work based training and have not finished their studies at university. The study is based on interviews with social work students that had their work based learning at different workplaces. The theoretical foundation of this study is Joel M. Charon's book about social interaction as a perspective.

This study established that students' point of view of theoretical knowledge and professional development varies depending on where they had their work based learning. The result of this study shows that different components of interactions and aspects influence students' professional development. We concluded that components such as supervisors, communication, self-esteem, and initiative contributed to a negative or positive work based learning experience; based on how these components were at play. The study also shows that the experience students have within their work based learning affects their professional development. Components such as reflection, theoretical knowledge and learning process in work based learning have impacted students' professional development.

Keywords: Social work students, work based learning, professional development, theoretical knowledge, interaction.

Förord

Vi båda vill rikta ett stort tack till alla som hjälpt oss under processens gång med uppsatsen. Vi vill även rikta ett stort TACK till våra respondenter som gjort detta arbete möjligt. Tack för att ni deltog och tack för att ni delade med er av era erfarenheter för att skapa ny forskning inom ett viktigt ämne, utan er hade inte studien kunnat genomföras. Vi vill även tacka vår handledare som har varit med under processen och gett kontinuerlig feedback under skrivresan.

Helsingborg, augusti 2023
Karol Jumaa & Edina Ajetovic

1. Inledning.....	6
1.1. Problemformulering.....	7
1.2 Syfte.....	8
1.3 Frågeställningar.....	8
1.4 Centrala begrepp.....	9
1.4.1 Verksamhetsförlagda utbildning (VFU).....	9
1.4.2 VFU-handledare.....	9
1.4.3 Studentens roll.....	9
1.4.2 Utveckling av professionella yrkesroll.....	10
2. Tidigare forskning.....	10
2.1 Bakgrund om socionomprogrammet.....	10
2.2 Tidigare forskning om socionomstudenters professionella utveckling.....	12
2.2.1 Reflektion är en viktig faktor.....	12
2.2.2Handledning och lärandeprocess är viktiga faktor.....	13
2.2.3 Upplevelserna i praktik påverkar studenters självkänsla.....	14
2.3 Tidigare forskning om faktorer i VFUN som anses vara viktiga för en lärorik praktik.....	15
2.3.1 Etablerat relation med handledaren är en viktigt faktor.....	15
2.3.2 Att se på de oskrivna regler i praktikplatsen är viktigt faktorn.....	16
2.3.3 Upptäckandet av maktstrukturer i praktik.....	17
2.3.4 Studenternas självkänsla påverkar framtida upplevelserna i praktiken.....	18
3. Teori.....	19
3.1 Val av teori.....	19
3.2 Symbolisk interaktionism som perspektiv.....	19
3.2.1 Social interaktion.....	19
3.2.2 Definition.....	20
3.2.3 Människor som aktiva varelser.....	21
3.3 Jaget & Identitet.....	21
3.4 Rolltagande.....	22
4. Metod.....	22
4.1 Metodologiska överväganden.....	22
4.2 Metodens förtjänster och begränsningar.....	24
4.3 Analys och Bearbetning av intervjumaterial.....	25
4.4 Urval.....	26
4.5 Etiska överväganden.....	27
4.6 Metodens tillförlitlighet.....	28
4.6.1 Trovärdighet.....	28
4.6.2 Överförbarhet.....	28
4.6.3 Pålitlighet.....	29
4.6.4 Möjlighet att styrka och konfirmera.....	29
4.7 Förförståelse.....	30

4.8 Arbetsfördelning.....	30
5. Analys och resultat.....	30
5.1 Presentation av intervjupersoner.....	31
5.2 Utveckling av professionella yrkesroll.....	32
5.2.1 Reflektion.....	32
5.2.2 Teoretisk kunskap i praktik.....	34
5.2.3 Lärprocess och Professionell utveckling.....	35
5.3 Viktiga faktorer som medför till lärorik VFU.....	38
5.3.1 Eget initiativ.....	38
5.3.2 Kommunikation.....	39
5.3.3 Handledare.....	41
5.3.4 Självkänsla.....	43
6. Slutdiskussion.....	44
6.1 Sammanfattning.....	44
6.2 Avslutande diskussion.....	46
7. Studenterna uttryckte råd till kommande praktikanter.....	48
8. Litteraturlista.....	51
Bilaga 1- Intervjuguide.....	54
Bilaga 2 - Samtyckesblankett.....	55
Bilaga 3 - Förfrågan om att delta i studien.....	56

1. Inledning

För att arbeta som professionell socionom förväntas studenten behärska både teoretisk och praktisk erfarenhet genom att slutföra socionomutbildningens sex- alternativt sju- terminer. Om en student utför samtliga sju terminer får denne en socionomexamen. Studenter som endast går de sex första terminerna får en kandidatexamen i socialt arbete (Socialhögskola 2023). De allra flesta terminerna är teoretiska medan endast en termin riktar störst fokus på praktisk inläring genom verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Under socionomutbildningens femte termin ingår obligatorisk VFU där socionomstudenter under en 20 veckors period (30 högskolepoäng) har en del av sin utbildning förlagd vid en yrkesrelevant verksamhet. Detta med betydelse att ta tillvara på praktiska erfarenheter och kunskaper relaterade till socialt arbete. Syftet med den benämnda VFU-perioden är att introducera studenterna till ett verkligt arbetslivssammanhang kopplat till socialt arbete i lärandeprocesser utanför skolans väggar (FSSOC, 2018).

1.1. Problemformulering

Författarna Lam, Wong, & Leung (2007) skriver om vikten av VFU-terminen inom socionomutbildningen och beskriver perioden som en avgörande faktor för utbildningens kvalitet. Denna period anses vara viktig eftersom den sätter prägel på studentens inläring och framtida bildning av professionella yrkesroll. För många socionomstudenter anses VFU-terminen som första källa till praktisk erfarenhet i förhållande till socialt arbete. Detta efter flera år av teoretisk bildning. De omständigheter och upplevelser studenten blir introducerad till under VFUN anses i denna mening vara av vikt och avgörande faktor för socionomstudenternas lärande. Ett viktigt och grundläggande lärosteg under utbildningens praktiska del är därför den verksamhetsförlagda utbildningen (Lam et al 2007).

Trots denna vetskap har det skapats kritik från forskare och studenter gällande hur bra socionomutbildningarna i själva verket förbereder studenterna inför arbetslivet (Swärd & Edebalk, 2021). Det är beskrivet att socionomutbildningen anses förmedla en idealiserad yrkespraxis snarare än yrkespraxis som den ser ut i det verkliga arbetslivet (Gustavsson, Andersson, Niklasson, 2016). Av den anledningen anses det betydelsefullt att socionomstudenterna på plats ska se på de oskrivna reglerna kring beteende, åsikter och attityder som hör till yrket och den yrkespraxis som gäller (Gustavsson et al. 2016). En del

svar på kritiken grundar sig i faktumet att socionomutbildningen är en generalistutbildning. Det förespråkar en utbildning som är akademiskt bred i sin undervisning vad gäller vetenskaplig teori och metod, men även större bredd vad gäller generellt tillämpbara professions- eller praktiska färdigheter (Högskoleverket 2009 s.26). Denna utveckling inom socialt arbete har kritiserats med mening att socionomutbildningen inte direkt har relevans för praktiken. Studenter som är praktikanter på VFU har kritiserats för att de inte utgår ifrån vetenskapliga synsätt under sitt arbete (Swärd, et al. 2021). Studenterna upplever svårigheter med kunskapsstillämpning under VFU och senare i arbetslivet på grund av att utbildningen undervisar brett när praktikens förväntningar är specifika. Det har förekommit tydliga önskemål från studenter som önskar fler tillfällen för praktik för att få större insikt på yrkespraxis utifrån olika verksamheters syn (Johansson, 2022).

Trots betydelsen VFU-terminen har på studenternas lärande uttryckts att en del VFU-placeringar inte säkerhetsställer rätta omständigheter och inlärningsprocesser till socionomstudenter som är placerade (Lam et al, 2007). Författarna beskriver i sin studie att vissa VFU-platser förlitar sig på handledare som vanligtvis inte är fakultetspersonal och som vanligtvis inte rådfrågas av universitetet inom områdets läroplansutveckling. Även att VFU-handledarna ofta blir utlämnade åt sig själva när de undervisar och främjar yrkeskunskaper för socionomstudenterna. Detta påverkar studenternas inläring i praktik. Inom detta examensarbete finner vi det viktigt att undersöka studenternas upplevelser och förutsättningar som påverkar studenternas professionella utveckling under VFU-placering. Det eftersom vi anser att den verksamhetsförlagda utbildningen är en essentiell period som sätter prägel på studenternas tidiga utveckling och bildning av den professionella rollen. De förhållanden som studenterna genomgår är av vikt att belysa inom vårt arbete. Författarna beskriver vidare att den verksamhetsförlagda utbildningen anses vara ett underforskat och försummat område inom socialt arbete då majoriteten av forskningen ägnar sig åt förhållanden mellan kunskap och praktik. Även frågor om handledningspraktik och läranderesultat är mer vanligt förekommande inom forskning. Det har ägnats lite vetenskaplig uppmärksamhet åt analysen av studenternas lärande i VFU inom socialt arbete, enligt Lam et al (2007).

1.2 Syfte

Syftet med denna undersökning är att belysa upplevelser och erfarenheter som socionomstudenter har haft under sin verksamhetsförlagda utbildning och förstå vilka förutsättningar som påverkar socionomstuderandes professionella utveckling.

1.3 Frågeställningar

- Hur beskriver socionomkandidaterna sina upplevelser kring verksamhetsförlagd utbildning?
- Hur beskriver socionomstudenterna utvecklingen av sin professionella yrkesroll och vilka faktorer under VFU anses ha påverkat detta?
- Vilka faktorer i VFU anses vara viktiga för en lärorik praktik?

1.4 Centrala begrepp

1.4.1 Verksamhetsförlagda utbildning (VFU)

Den verksamhetsförlagda utbildningen är ett obligatoriskt moment inom socionomprogrammet som ger socionomstudenter möjlighet att integrera teori med praktiken. Kursen är praktiskt inriktad och målet med kursen är att få praktiska erfarenheter av hur olika teorier och metoder vävs tillsammans i det praktiska sociala arbetet. Studenten får möjlighet att använda teoretiska kunskaper i konkreta situationer som finns inom verksamheten hen blir tilldelad praktik på. Studenten ska ges möjlighet att utföra arbetsuppgifter självständigt samt reflektera med sin handledare över den personliga och professionella utvecklingen. (Socialhögskolan 2023, FSSOC 2018).

1.4.2 VFU-handledare

Socionomstudenter blir under sin VFU tilldelade en eller två handledare som ska erbjuda dem handledning kring studentens olika arbetsmoment. Studenterna ska ges stöd av respektive VFU-handledare för att skapa sig en bättre förståelse för vilken kompetens och förmågor som krävs i yrket samt för att utveckla färdigheter och förmågor inom detta. Studenten ska

tillsammans med handledaren komma överens om en individuell studieplan i början av kursen som utgör studentens mål med kursen. Handledaren har till uppgift att följa den upprättade planen samt ansvarar för kontakten med universitetet (Cajvert, 2021).

1.4.3 Studentens roll

Studenten bär ett ansvar för självreflektion. Det är som student, essentiellt att reflektera över yrkesrollen och dess handlingsmöjligheter. Dessutom är det av vikt att reflektera över hur studenten ska förhålla sig till dessa. Studenten ska reflektera över förhållningssätt och teorier inom socialt arbete både på individ, grupp och samhällsnivå för att vidareutveckla sina kunskaper om det sociala arbetet i praktiken. Studenten ska jobba med målgruppen och applicera de teoretiska kunskaperna för förståelse, analys och handling, vilket bidrar till studentens utveckling i yrkesrollen (Cajvert, 2020).

1.4.2 Utveckling av professionella yrkesroll

Syftet med den verksamhetsförlagda utbildningen är att studenter ska utveckla en professionell yrkesroll och ett reflekterande förhållningssätt i socialt arbete. Studenten har under utbildningens tidigare terminer blivit introducerad till teoretiska kunskaper som studenten bör nyttja under praktiken. Under praktiken ska studenten integrera teori i praktik och sammanfoga dessa till ett professionellt förhållningssätt och handlande. Syftet med bildning av den professionella yrkesrollen är för att vidare använda det för att hjälpa individer som, utifrån olika behov, kommer i kontakt med socialt arbete (Socialhögskolan, 2023).

2. Tidigare forskning

Inom detta avsnitt kommer vi att redogöra för kunskapsläge i förhållande till studiens forskningsproblem. För att besvara studiens syfte och frågeställningar presenteras forskning som kan vara av relevans för vår studie. Vi har använt oss av studier som behandlar olika ämnen om VFU och som relaterar till studiens frågeställningar. Vi använde oss av studier som förklarar vilken slags lärande som sker på praktiken samt presenterar vilka faktorer som bidrar till en lärorik VFU placering. Vi använde oss av studier som undersöker hur vissa faktorer påverkar socionomstudenters professionella utveckling i praktik. Vi har använt oss

av sökbasen LUBsearch för att finna de relevanta studierna. För att hitta dessa studier som behandlar dessa fråglor används orden “field learning” “social work”, “den verksamhetsförlagda utbildning (VFU)” “socioinomstudenters praktik” “work based learning”.

2.1 Bakgrund om socioinomprogrammet

Socioinomutbildningen kan beskrivas som en relativt modern utbildning eftersom socialt arbete på universitetsnivå etablerats för endast 46 år sedan. Utbildningar i socialt arbete har först börjat växa fram sammanhängande med utformningen av den organiserade välfärdsstaten, socialförsäkring och omsorgssystem. Gemensamt med utvecklingen av välfärdsstaten har socioinomutbildningar även genomgått en utveckling. År 1960 bildades de första socialhögskolorna och vidare vid högskolereformen 1977 gjordes socialt arbete till ett eget akademiskt ämne. Under den tiden förenades socialhögskolorna med universitet och socialt arbete fick tillstånd att bli ett eget akademiskt ämne (Swärd 2021, s.27ff). Under samma år existerade totalt sex olika lärosäten i Sverige (FSSOC, 2018).

I senare skede och under högskolereformen 2007 har socioinomutbildningar i Sverige gått igenom ytterligare utveckling i form av att utbildningen har börjat efterlikna utbildningar i andra länder inom Europa (Swärd, 2021). Det i samband med bolognaprocessen som medförde ett samarbete mellan flertal europeiska länder om utbildning på högskolenivå. Syftet med detta var att underlätta rörlighet, anställningsbarhet och Europas konkurrenskraft som utbildningsområde. Det ledde till en omfattande akademisering av socioinomutbildningen och orsakade en akademisk professionsutbildning tätt kopplat till socioinomyrket (Johansson, 2022). Examensordningen uppdaterades med nya mål och krav. Som en del i denna utveckling har högskoleverket, i samband med sin nationella utvärdering av socioinomprogrammet 2009, formulerat socioinomutbildningen som en generalistutbildning. Generalistutbildning förespråkar utbildning som är akademiskt bred i sin undervisning vad gäller vetenskaplig teori och metod. Generalistutbildningen förespråkar även större bredd vad gäller generellt tillämpbara professions- eller praktiska färdigheter (Högskoleverket 2009 s.26). Denna utvärdering grundar sig i arbetsmarknadsperspektiv där man vill att nyexaminerade ska kunna arbeta inom alla sociala arbetsfält utan begränsning. Denna utveckling/utvärdering har skapat kritiska tankar hos forskare och studenter gällande hur väl

utbildningen kommer att förbereda studenterna för arbetslivet (Swärd et al 2021). En stor del av forskning relaterade till det ämnet har därför ägnats till att undersöka studenters och nyexaminerades syn på relationen mellan utbildningen och yrket. Det har skrivits om i svenska och internationella studier men även i examensarbeten från svenska lärosäten. Ett av de återkommande frågorna som undersöktes är exempelvis hur studenter uppfattar övergången från utbildningen och första yrket. Det är av vikt att nämna i detta sammanhang att nationella utvärderingar av socionomprogrammet inte har inkluderat studenters eller alumners perspektiv (Johansson, 2022).

2.2 Tidigare forskning om socionomstudenters professionella utveckling

2.2.1 Reflektion är en viktig faktor

För att få en övergripande bild över socionomstudenters tidigare upplevelser under VFUN är Johanssons (2022) rapport om *Socionomutbildning i utveckling* samt Lam (et al, 2007) studie *An Unfinished Reflexive Journey; Social Work Students' Reflection on their Placement Experiences* användbar. Deras rapport och studie lyfter särskilda faktorer från praktiken.

I sin rapport redovisar Johansson (2022) socionomstudenters berättelser om studenternas erfarenheter av sin verksamhetsförlagda utbildning. Det som majoriteten av studenterna ansåg positivt med VFUN är de praktiska momenten där studenterna gavs möjlighet att reflektera över något som är praktiskt och konkret. VFU-terminen gjorde att teorier, begrepp och perspektiv kunde landa under konkreta situationer, vilket studenterna visar uppskattning för. Lam (et al 2007) beskriver att nyckelaspekten av inlärningsprocessen i praktiken är processen av reflektivt lärande och kritisk reflektion. Författarna förklarar att reflektivt lärande är en process av tolkning inbäddad i erfarenhet, där studenten blir introducerad till nya upplevelser i praktiken och engagerar sig i att utforska dessa genom tidiga erfarenheter i syfte att skapa nya förståelser. Dessa nya lärodomar utlösas nämligen av de nya upplevelser studenten får under praktiken. Studenten finner mening med upplevelserna och införlivar dessa i den egna synen och om sig själv och världen. På det sättet skapas lärande och tillväxt. Denna process leder till ökad självmedvetenhet, ökad känslighet för omgivningen men även

till förändring i studentens perspektiv. Denna process skapar studentens så kallade kritiska tänkande samt förbättrar denna. Därför är reflektion och reflektivt lärande betydelsefulla redskap för självförverkligande. Det är beroende på hur studenten använder reflektion och kritisk reflektion under VFU som det skapar inflytande på studenternas utveckling av professionella yrkesrollen (Lam et al 2007).

I artikeln *Evaluating the effectiveness of social work education: preparing students for practice learning* (2010) genomför författarna George Wilson och Berni Kelly en kvantitativ studie om socionomstudenters professionella utveckling i Storbritannien. Studiens fokus är utvecklingsprocessen socionomstudenterna har i förhållande till inlärningsprocessen mellan praktisk och teoretisk kunskap. Författarna skriver om resultat där majoriteten av studenterna uppger att reflektion var en viktig faktor för lärande och tillväxt under VFU. Reflektion framkom under möten med handledare som medförde ökad medvetande om olika arbetsmoment, vilket har haft en positiv inverkan på utveckling av studenternas professionella yrkesroll. Minoriteten av deltagarna i studien uppgav att reflektion mellan student och handledare inte förekom och gjorde det besvärligt i sitt lärande under praktiken. Förutom reflektion med handledare ansågs studenternas egna reflektion under VFU även vara av vikt för studenternas utveckling. Det som har haft positiv inverkan på studenternas professionella utveckling är att studenterna fick reflektera över de yrkespraxis som gällde i den placeringen och den verksamhetsområden varje student hade sin VFU på. Studenterna kunde utveckla en yrkesroll som relaterade till de arbetsuppgifter, yrkesnormer och regler som gäller i den placering de hade VFU på. Studenterna anger vidare att den teoretiska kunskapen de fick från de tidigare kurserna ansågs inte som tillräckligt förberedande inför "den verkliga världen". Studenterna får inte kunskap kring hur en arbetsplats fungerar och vilka normer samt regler som ingår i arbetet. Detta väckte oro kring studenterna då de kände sig oförberedda eftersom teoretisk kunskap inte innefattar arbetskultur. Därför ansåg reflektion som ett obligatoriskt kompletterande redskap för studenternas inläring under VFU (Wilson & Kelly, 2010).

2.2.2Handledning och lärandeprocess är viktiga faktor

I artikeln *Patterns of Field Learning Activities and Their Relation to Learning Outcome* (2014) skriver författarna Lee Mingun och Fortune Anne E om praktikens vikt för inläring. Praktiken är ett moment för aktiv inläring i olika processer. Studien fokuserar på olika inlärningsstadier hos socionomstudenter under praktiken. Den verksamhetsförlagda utbildning skapar och utvecklar nya kunskaper och färdigheter hos socionomstudenterna. Resultatet visar att det är viktigt för studenten att observera i plats och sedan göra kopplingar till teoretisk kunskap i praktiken. Det eftersom författarna uppger att lärandeaktiviteter är relaterat till prestation och tillfredsställelse i praktik hos socionomstudenterna. Studenternas prestation i arbetet var gynnsammare när de arbetar mer självständigt i början av praktiken. Författarna uppger även att processregistrering och feedback av handledarna var en viktig faktor för prestationsnivån. Författarna påpekar att inlärningsprocess och inlärningsstadier är individuellt baserade och är en avgörande faktor för socionomstudenters professionella utveckling (Mingun & Anne E, 2014).

I artikeln *Development of Professional Identity among Social Work Students: Contributing Factors* skriver författarna Shirley (et al 2012) om den professionella utvecklingen hos socionomstudenter i Australien. Författarna skapade ett frågeformulär som skickades till 160 socionomstudenter. Frågeformuläret baserades på två variabler: tillfredsställelse med handledning under praktiken och personliga värden i form av sociala värderingar, självdifferentiering, empatisk oro och hur detta har bidragit till den professionella utvecklingen. Resultatet visar att socionomstudenter med hög tillfredsställande handledning i praktiken medför en bättre professionell utveckling. En annan viktig faktor som framkommer i resultatet är personliga värderingar. När socionomstudenters personliga värderingar såsom självdifferentiering är starka, bidrar det till en större professionell utveckling. Sammanfattningsvis visar resultaten att utvecklingen av studenternas professionella roll påverkas av handledare, sin egen värdering av sig själv som individ och professionell. Rollen handledare-student är essentiell för den professionella utvecklingen eftersom studenten inhämtar kunskap och skapar inlärningsprocess. Författarna menar att socionomstudenters egna värderingar kopplas till deras professionella utveckling (Shirley et al, 2012).

2.2.3 Upplevelserna i praktik påverkar studenters självkänsla

Lam (et al 2007) skriver i sin studie om upplevelserna som studenterna möter i praktik och menar att dessa har inflytande på studenternas självkänsla. Upplevelser som studenterna möter i praktik påverkar studenters framtida uppfattning av situationer och i sin tur påverkar deras framtida utveckling. Författarna redogör för ett exempel i sin studie, två studenter som under sin VFU mötte emotionella och störande händelser i interaktion med kollegor och handledare. Studenterna förklarade hur det har påverkat deras självkänsla och självmedvetande. I studien nämns två exempel; den ena studenten mötte kritisk respons av äldre kollegor kring sin attityd och kommunikation med andra i verksamheten, vilket ledde till att studenten isolerade sig på kontoret. Detta för att undvika att träffa på dessa såväl som andra kollegor. Det resulterade i att studenten upplevde obehagliga känslor när hen skulle ta emot telefonsamtal från främmande personer. Studenten var rädd att uppträda på liknande sätt som kollegorna beskrev. Dessa upplevelser ökade självmedvetandet hos studenten. Hen visste att det fanns en rädsla för misslyckanden och på djupare nivå insåg personen att hen inte vet hur man bör hantera och förhålla sig till misslyckanden. Den andra studenten som fann utbildningsprocessen värdefull förklarar att hen vid obehagliga händelser kunde ompröva sig själv från de mångsidiga perspektiv som läroplanen möjliggör. Hen lyckades konfrontera den sannaste aspekten av sig själv och lät de dolda svagheterna, begränsningarna och bristerna framträda gradvis (ibid).

Studien visar att problematiska händelser under VFUN ger större upphov till reflektion. Dessa negativa upplevelser har haft mest påverkan på studentens kognition. Studenters rådande självidentitet upplevdes vara under prövning i interaktion med andra i VFU och studenters sökande efter "jaget" var den huvudsakliga utgångspunkten för studenternas reflektion. Självkänsla och självmedvetenhet var den gemensamma nämnaren i studenternas kognitiva igenkänning, något som utlöste obehagliga känslor men även skapade ökad medvetande under VFUN (Lam, et al 2007).

2.3 Tidigare forskning om faktorer i VFUN som anses vara viktiga för en lärorik praktik

2.3.1 Etablerat relation med handledaren är en viktig faktor

Socionomstudenter uttrycker en positiv faktor relaterad till VFUN, vilket är att ha bra relationer och kommunikation med sina handledare i den aspekten att man kan följa med dem på samtal och diskutera med handledaren om dessa. Studenterna beskriver att relationen till handledaren påverkar de upplevelser studenterna har på praktikplatsen. När den professionella relationen till handledaren är etablerad kan regelbundna samtal genomföras om arbetsplatsen och teorier/begrepp från utbildningen. Då blir det möjligt att kombinera teori och praktik på bästa sätt. Författaren nämner exempel på en student som blev uppmuntrad från sina handledare att ta eget initiativ och anordna workshops med andra personal tillhörande verksamheten. Studenten kunde lära sig om teoretiska begrepp som exempelvis handlingsutrymme och bemötande i praktiska sammanhang genom att föga teori i praktik. Handledarnas roll av att involvera studenterna i praktiken är lika viktig för att kunskaper studenter har introducerats till under de tidigare terminerna kan nås fram. På liknande sätt som handledaren, ska studenten vara aktiv i processen och ställa tydliga frågor om vad som förväntas från studenten under processen och från verksamheten. Det för en effektivare läroprocess under praktiken (Johansson 2022 & Lam et al. 2007).

Trots vikten handledaren har inom studentens lärande finns det forskning som skriver om verksamheter som ofta förlitar sig på handledare som inte är fakultetspersonal och som vanligtvis inte rådfrågas av universitetet inom områdena om läroplansutveckling. Det innebär att universitetet inte tar med handledarnas perspektiv i utvecklingsarbetet när det gäller VFU och ibland skickar de ut studenterna till handledare som inte har den sorts utbildning som krävs för att kunna lära ut socionomstudenterna. Det beskrivs att VFU-handledarna vanligtvis blir utlämnade åt sig själva när de undervisar och främjar yrkeskunskaper för socionomstudenterna. Detta gäller även när det handlar om att förmedla kopplingar mellan teori och praktik till studenter. Trots vikten VFU-terminen har på studentens lärande betraktas forskning inom VFU som ett underforskat och försummat område inom socialt arbete. Även om forskning om VFU förekommer i litteraturen då och då, råder en bred enighet om att det finns ett behov av en systematisk utforskning av VFU. Majoriteten av forskningarna ägnar sig åt förhållandet mellan kunskap och praktik. Detsamma gäller frågor om handledningspraktik och läranderesultat. Det har inte ägnats särskilt mycket vetenskaplig uppmärksamhet åt analysen av studenternas lärande i färlutbildning inom socialt arbete (Lam et al, 2007).

2.3.2 Att se på de oskrivna regler i praktikplatsen är viktigt faktorn

Trots att kursens mål är att integrera teori och praktik, upplevde studenterna att denna process kom sent under VFUN. Studenterna behövde tid att återhämta och uppfatta kunskap från tidigare terminer. Detta eftersom utbildningens teoretiska del anses vara bred och generell i förhållande till den praktiska delen som upplevs vara kort och mer specifik. En del studenter upplevde att verksamheterna de hade VFU på inte levde upp till det ideal som förmedlas på utbildningen kring socialt arbete. Studenter bevittnade yrkesverksamma från praktiken som behandlade klienterna på ett mindre bra sätt där de insåg att dessa inte ville leva upp till den ideal som förmedlades. Studenterna upplevde det stundvis som emotionellt krävande att se personer i svåra livssituationer då de var förberedda genom teorin, men inte i själva mötet. Det är flera aspekter i VFUN som studenter inte hade tänkt på. Exempelvis att man som student i praktik kommer ha en arbetsgrupp, kollegor som man bildar dynamik med och som man borde lära sig navigera. På det sättet upplevde socionomstudenterna att praktiken har hjälpt dem utvecklas både som professionella och som individer (Johansson 2022 & Lam et al. 2007).

2.3.3 Upptäckandet av maktstrukturer i praktik

Författaren Jessica H Jönsson skriver och forskar i artikeln *Global social work ethics and international field training: The experiences and practice dilemmas of Norwegian and Swedish social work students* (2020) om global social arbetsetik under VFUN. Studien är baserad på erfarenheter och praktiska dilemman hos norska samt svenska studenter inom socialt arbete. Det är socionomkandidaternas upplevelser och inlärningserfarenheter som studien undersöker men även de etiska utmaningar studenterna bemött.

I studien beskrivs att studenterna under VFUN återupptäcker globala maktrelationer i vardagliga möten. Under utbildningens teoretiska del blir studenter introducerade till kunskap om hur man arbetar för att nå brukarens bästa när verkligheten är mer komplex. Etiska utmaningar som fattigdom, ojämlikhet och sociala uteslutningar är huvudteman som studenter lär sig om och möter dilemman kring under VFUN. I verkligheten kan yrkesverksamma socionomer vara olika engagerade i sitt arbete, andra socionomer är engagerade men verksamheten har inte tillräckliga resurser eller ledning för att tillgodose klienternas behov. Studenter kan under konkreta sammanhang från VFUN, se att samhällets

rådande ideologier, lagar, policy, seder och praxis kan skapa ojämlikheter. Det kan förhindra att medlemmar av vissa grupper upplever en rättvis behandling. Detta kan ske i möte med klient och med kollegor. Maktrelationer upptäcks både på individ och samhällsnivå under praktik gällande socialt arbete. Analys av strukturella transformationer och maktrelationer anses av denna mening väsentligt för studenter för att förstå sociala realiteter och sociala problem. På så sätt visar studien resultatet att VFUN kan bidra till fördjupning av studenters kritiska kunskap i den mening att de jobbar utvecklande, men även att studenter kan förstärka andra “koloniala diskurser” i form av globala ojämlikheter om studenter följer strömmen (Jönsson 2020).

2.3.4 Studenternas självkänsla påverkar framtida upplevelserna i VFU

I artikeln *Practicing Social Work Students and Self-Esteem* skriver författarna Kountouras, et al (2022) om självkänslan hos socionomkandidater. Författarna utförde en kvantitativ studie som fick blandade resultat kring självkänsla hos studenter.

Begreppet självkänsla definieras som en kombination av negativa och positiva känslor kring sin egen självvärdering som individ, enligt Kountouras (et al 2022). Begreppet självkänsla har två grundläggande dimensioner; värderingar och förmågor hos individer. Detta innebär självskattningen av sina egna kompetenser där individer värdesätter sig själva i koppling till hur värdefulla de känner sig som människor. Självkänsla påverkas av sin egen uppfattning, standard och idéer som vi människor innehar. Detta influerar och gör intryck på våra känslor, således på valen och den grad av ansträngning vi ger för att lyckas med något. Positiv självkontroll är viktigt att bibehålla eftersom det skapar bättre förutsättningar för en stabil mental och fysisk hälsa. En person med hög självkänsla är trygg i sig själv och hans agerande samt tenderar att vara trygg i sina känslor. En individ med hög självkänsla har goda kommunikationsförmågor såväl som goda sociala kompetenser. Dessa typer av människor är kreativa, produktiva och öppna för utmaningar. Emma Reith-Hall undersöker kommunikationsfärdigheter hos socionomstudenter i sin artikel *The teaching and learning of communication skills for social work students: a realist synthesis protocol* (2022). Författaren menar att interpersonell kommunikation är essentiellt i det sociala arbetet för hjälpandet av klienter. Socialarbetarens kommunikationsförmåga kan vara ett problemområde i det sociala arbetet i koppling till skrivna rapporter och dokumentationer. Det eftersom det anses finnas

skillnader mellan olika kommunikationssätt. Konturas (et al 2022) redogör vidare att när en individ har en låg självkänsla är känslorna negativa och personen kan i flera fall anse att hen inte förtjänar uppmärksamhet samt omsorg av andra människor. De negativa känslorna som uppkommer är bland annat hat mot sig själv samt hjälplöshet.

Resultatet av studierna visar att socionomkandidaternas självkänsla kan ha en påverkan på arbetet som de utför inom praktiken. Konturas et al (2022) uttrycker att praktikanterna har en motståndskraft. Denna motståndskraft innebär förstärkande av drivkraft och beteende kring svårigheter som kan framkomma under praktiken. Med den höga självkänslan som praktikanterna har, är deras aktiva deltagande i arbetet högt. Studenter med en låg självkänsla i arbetet har reducerad initiativförmåga och svårigheter med att hantera problem som kan uppstå under den verksamhetsförlagda praktiken. Reith (2022) uppger att socialarbetares kommunikationsförmåga kan identifieras som ett problemområde inom det sociala arbetet. Denna förmåga utvecklas i form av träning, utbildning samt undervisning i koppling till kurser inom socialt arbete.

3. Teori

I detta avsnitt redogörs teorin som vi använde för denna studien. Teorin som vi använt är symbolisk interaktionism som perspektiv som Joel M. Charon (2001) skriver om.

3.1 Val av teori

Detta avsnitt kommer att behandla de teoretiska utgångspunkterna vi har valt att utgå ifrån i analysen. För att analysera empirin kommer perspektivet symbolisk interaktionism att användas. Det eftersom vi undersöker socionomstudenternas upplevelser av sin VFU och de bristande faktorerna under VFUN. Vi anser att det symboliska perspektivet kan hjälpa oss belysa detta. Med hjälp av perspektiv kan vi skapa djupare förståelse för empirin samt förklara och sätta dessa i ett meningsfullt sammanhang. Nedan kommer redogörelse för hur vi tolkar teorin symbolisk interaktionism. Vi har valt att utgå från de fem rubrikerna: *Social interaktion, tänkande, definition av situation, nuets roll, aktiv människa*. Sedan förklaras de valda begreppsapparater som vidare anses användbara för studiens empiri: *Jaget & identitet* och *rolltagande*.

3.2 Symbolisk interaktionism som perspektiv

Symbolisk interaktionism är en sociologisk teori som fokuserar på hur människor skapar och tolkar betydelser genom social interaktion (Charon 2001).

3.2.1 Social interaktion

I sin förståelse av människan fokuserar symbolisk interaktionism på den mänskliga interaktionen snarare än individens personlighet, samhälle eller andras inflytande. Istället för att fokusera på personens individuella egenskaper eller samhället som påverkar individens handlingar, riktar teorin fokus på det naturliga skapandet av mänsklig interaktion. Dynamiken som uppstår och de sociala aktiviteterna som sker runt personen är av vikt. Personer interagerar konstant på olika sätt och det är den sociala interaktionen som skapar ett samhälle snarare än att det är samhället som påverkar individers handlingar. Människor agerar i förhållande till varandras handlingar och människor tar hänsyn till varandras handlingar när de handlar. Det innebär att människor ständigt påverkar varandra (Charon 2001).

Människors handlingar formas av interaktion mellan individer men även av interaktioner inom individer. Detta benämns som **tänkande** inom social interaktionism. Vi agerar efter hur vi tänker i den specifika situation vi befinner oss i och även om det tänkandet kan påverkas utifrån vår interaktion, är vårt eget tänkande som äger rum inom oss själva väsentlig. På detta sätt inkluderar interaktionen individens sociala interaktion med andra individer, men även inom sig själv (Charon 2001).

3.2.2 Definition

Vi agerar därefter utifrån den vetskap vi skapar under situationen, utifrån en **definition**. Människor definierar situationen under en mänsklig social interaktion. Definitionen sker hädanefter inte slumpmässigt, det är ett resultat av både social interaktion och tänkande. Under en social interaktion definierar vi olika objekt i situationen. Som exempel på detta finns individens ord, handlingar, klädstil osv. Jag definierar dessa objekt i min situation och handlar utifrån den definitionen jag har skapat. På så sätt blir min reaktion inte direkt riktad mot just dessa objekt, exempelvis en persons klädstil eller handlingar/ord. Jag handlar på ett särskilt sätt på grund av min unika definition som jag skapade av interaktionen. Under tiden som vi integrerar med andra personer och tänker inom oss själva, utvecklar vi en definition av

vad som händer i vår omgivning och bestämmer hur vi ska agera. Vår definition av verkligheten är därför lika väsentlig som den verklighet som råder i sig (Charon 2001).

På så sätt blir våra handlingar resultat av vad som händer i den pågående situationen. Teorin betonar här att det förflutna inte kan påverka det som händer i nutiden. Vad vi gör beror på hur vi definierar vår situation just nu, vår interaktion just nu samt vår tankeprocess just nu. Vårt förflutna kommer in för att vi tänker på det och vi definierar det i nuet. Det är nämligen viktigare att tänka på den nuvarande situationen istället för det förflutna, för att det är "**nuet**" och den nuvarande situationen som gör den verkliga skillnaden i hur vi agerar (Charon 2001).

3.2.3 Människor som aktiva varelser

Studien betonar att det är genom de mänskliga sociala interaktioner som individer skapar betydelser. Det är även genom dessa interaktioner som man kan "förstå" olika betydelser. Den symboliska interaktionen skapar en mer aktiv bild av människan och förnekar bilden av människan som passiv organism. Charon (2001) beskriver att, till skillnad från de andra samhällsvetenskapliga perspektiven som beskriver människor som mer eller mindre passiva varelser och skapare av problem, beskriver det symboliskt interaktionistiska perspektivet människor som varelser som integrerar, tänker, definierar, tillämpar sin förflutna men fattar beslut i nuet baserat på faktorer i den omedelbara situationen.

På så sätt betonar teorin att människor definierar sin miljö snarare än att miljön skapas som reaktion av yttre faktorer. Det skapas av sociala interaktion i den bemärkelsen att individer är **aktiva varelser**. Vidare kommer vi att fördjupa oss i de detaljer som vi anser är av vikt för att analysera vår empiri.

3.3 Jaget & Identitet

Begreppet jaget inom den symboliska interaktionsteorin utgår från människans agerande gentemot andra individer. Teorin menar att individen/jaget formas genom att interagera med andra individer. Självbilden skapas genom internalisering av andras uppfattningar om en själv. Dessa uppfattningar tolkas av individen. Dessa tolkningar baseras på deras reaktioner på individens beteende. Självvet/jaget formas men även förändras genom sociala interaktioner som man deltar i.

Enligt den sociala interaktionismen är jaget som ett objekt av de egna handlingarna av aktören. Det är även tankar och den ständiga förändringen och växlande av objekt som uppstår i interaktion (Charon 2001). Charon menar att identitet skapas genom sociala interaktioner. Identitetsskapande är en kontinuerlig utveckling och process för varje individ. Varje person är i besittning av flera delar av identiteter. Detta eftersom identitet är kopplat till sociala interaktioner och liksom jaget, pågår en kontinuerlig förändring beroende på den sociala kontexten. Identitet produceras och skapas genom interaktion och relation till andra individer. Detta betyder att identitet även ändras beroende på vilka individer personen integrerar med. Definitionen som människor gör individen till en helhet. Charon (2001, s. 161) exemplifierar detta genom följande citat:

“As I act toward you as a student, so you are influenced to think of yourself and feel as a student”

Med detta citat menar författaren att andra människor utmärker och sätter stämpel på hur en individ agerar.

3.4 Rolltagande

Charon (2001) förklarar innebörden av begreppet rolltagande. Författaren menar att rolltagande betecknar att man som objekt och människa kan se sig själv från en annan persons ögon. Genom att se sig själv utifrån ett annat perspektiv, får man förståelse för sitt eget beteende men kan även styra detta beteendet, beroende på situationen man är i. Genom detta tillvägagångssätt kan individen manipulera eller empatisera med andra individer i situationen. Den symboliska interaktionsteorin betonar även interaktionella normer och sociala roller. Att interagera med människor, medverka och samt vara delaktig inom olika sociala sammanhang framför vilken roll individen förväntas att spela. Även vilka normer samt förväntningar som håller i styr på människans beteende. Varje individ anpassar sitt agerande och självbild i grunden för de sociala normer och förväntningarna.

4. Metod

Inom detta avsnitt följer en redogörelse för den valda metoden som användes och som funnits lämplig för att besvara undersökningens frågeställningar. En beskrivning av

tillvägagångssättet för den insamlade empirin presenteras i detta avsnitt. Kapitlet introduceras i underrubriker som motiverar val av valda metoder och överväganden som gjordes i samband med den valda metoden.

4.1 Metodologiska överväganden

För att besvara undersökningens frågeställningar har vi valt att utgå ifrån den kvalitativa metoden. Vi finner den kvalitativa metoden som lämplig eftersom syftet med studien är att belysa socionomstudenters individuella upplevelser. Det i syfte att följaktligen kunna undersöka hur dessa upplevelser påverkar socionomstudenters professionella utveckling i relation till socialt arbete. Bryman (2011, s.340) anger att kvalitativa studier bygger på forskningsstrategi där tyngden ofta ligger på ord än på kvantifiering vid insamling och analys av data. Eftersom syftet med vår studie är att skapa fördjupad förståelse kring socionomstudenters upplevelser finner vi intervjuer i kvalitativ ansats som passande metod. Detta eftersom den kvalitativa ansatsen är fördjupande och fokuserar på individers egna uppfattningar (ibid). Eftersom den kvantitativa metoden fokuserar på objektiva mätningar av variabler och generaliserande resultat av en bredare population har vi valt att inte använda denna metodform. Vi intresserar oss inte för den stora massan eller genereringen av svaren. Intresset har snarare legat i att få svar från individuella personer med djup information (Bryman, 2011 s.340).

Författaren Ahrne och Svensson (2022) beskriver intervjun som ett ömsesidigt utbyte av synsätt och ett sätt för en person att få ta del av en annans persons erfarenhet (s.60ff). Intervjuer har varit centrala för en hel del samhällsvetenskaplig forskning och intervjuer betraktas idag som den mest vanligt förekommande forskningsmetoden både bland studenter och forskare som arbetar inom en kvalitativ inriktning. Genom att intervjua ett antal personer som är delaktiga i en social miljö får vi kunskap och insikt om de förhållanden som råder i denna miljö. Att använda intervjuer som metod innebär att samla kunskaper om sociala förhållanden, men givetvis kan även frågor om enskilda individers känslor och upplevelser vara av intresse (Ahrne & Svensson s.56ff). I vårt arbete har vi använt oss av intervjuer där vi intervjuade 9 socionomstudenter, alla enskilda.

För att belysa socionomstudenters upplevelser och undersöka dessa i relation till socionomstudenternas professionella utveckling på bästa sätt har vi valt att utgå från

semistrukturerade intervjuer. Syftet bakom valet är att skapa flexibilitet men även responsivitet under intervjutillfällena. Genom att utgå från en intervjuguide med frågor som ställs till samtliga respondenter får vi en standardiserad ram av svaren i empirin för att på ett mer effektivt och tillgängligt sätt jämföra svaren. Semistrukturerade intervjuer ger oss samtidigt möjlighet att ställa följdfrågor i samband med intervjuguiden. Detta för att undvika otydliga svar samt anpassa frågor till respondenterna vilket ökar svarens relevans för arbetet. Därför hade vi en intervjuguide (se bilaga 2) som bestod av de teman och frågor under intervjuerna men även underrubriker/följdfrågor som skulle inkluderas för tydlighetens skull (Bryman 2011).

4.2 Metodens förtjänster och begränsningar

Det finns begränsningar och förtjänster med den kvalitativa forskningsmetoden.

Förekommande kritik gentemot den kvalitativa metoden är att de är alltför impressionistiska och subjektiva. Nämligen subjektiva för att vara inriktade mot mindre grupper och impressionistiska för att det handlar om en specifik problematik som grundar sig i forskarens intresse. I en kvalitativ undersökning anses forskaren vara den avgörande och bestämmande faktorn för forskningens datainsamling där det som forskaren riktar sig mot kommer att vara forskarens intresse. Detta är kritik som riktats mot metoden. Kvalitativ strategi utmärks därför för att vara en mer öppen forskningsstrategi (Bryman 2011).

Resultat från en socialkonstruktivistisk orienterad forskning har pekat på kritik kring intervju som metod. De hänvisar till att respondenternas svar under samtalet kan vara situationsbaserade. En intervju kan präglas av exempelvis den sociala och språkliga kontexten. Respondenternas uppfattning av intervjufrågor samt uppfattningen av frågorna som ställs, spelar en stor roll (Ahrne & Svensson 2022, s.58ff). Detta var tydligt under intervjuerna då respondenternas uppfattningar av frågor skilde sig åt. Därför ansåg vi att semistrukturerade intervjuer var givande att använda under intervjuerna. Vi hade följdfrågor i vår intervjuguide förutsatt att respondenternas uppfattningar kan skiljas åt. Detta eftersom vi på det mest lämpliga sättet ska anpassa oss till respondenternas förståelse och förmedla rätt fråga som kan ge rätt svar.

Förtjänster med kvalitativ forskningsmetod är, som det nämndes tidigare, att den kvalitativa strategin ofta utmärks för att vara en öppen forskningsstrategi. Metoden ger djupare

förståelse. Den syftar även till att förstå fenomen i sina naturliga sammanhang. Det har vi gjort genom att intervjua socionomstudenter och genom att ha undersökt och analyserat deras upplevelser. Det ger flexibilitet i den bemärkelse att forskaren kan justera olika förfaringsätt under forskningens gång vilket vidare öppnar ögonen för nya områden samt finna oväntade mönster. Den kvalitativa forskningsmetoden erbjuder ofta rik faktainsamling och intervjuerna tillåter forskare att få en bättre förståelse för det som sökes. Det ger även större inblick i sociala sammanhang än kvantitativa forskningsmetoder (Ahrne & Svensson 2022)

4.3 Analys och bearbetning av intervjumaterial

Bryman (2011) skriver att inspelning av samtal och intervjuer mer eller mindre är obligatoriskt för att analysera material. Vi har utfört nio intervjuer och varje intervju spelades in. Var intervju varade mellan 20-50 minuter där den kortaste var 20 minuter och den längsta var 50 minuter. Efter utförandet av intervjuerna har vi transkriberat ljudfilerna. Vi använde oss av Word-dokument på Google drive och sammanställde intervjuerna i ett dokument som vi båda tog del av. Bryman (2011) uppger att det fonetiska talet är en tendens för människor att använda sig av i samtal. Författaren uppger att människor använder sig av fyllnadsord såsom “ehm”, “liksom” samt “eh”. Vi har transkriberat varenda ord som framkom under intervjuerna men har däremot valt att ta bort talspråksord av det fonetiska talet. Detta för att effektivisera citaten samt förenkla läsbarheten i analysen.

Bryman (2018) menar att tematisk analys är en infallsvinkel inom kvalitativ forskning. Tematisk analys kan förklaras genom åtta steg och är ett tillvägagångssätt för kodning av material. Det första steget är *repetitioner* och innebär att finna teman som återkommer. För att utföra analysen har vi läst transkriberingen av intervjuerna för att skapa en förståelse för vad deltagarna har medgivit. Vi fann återkommande teman som påverkade studenternas upplevelser och skapade rubriker till dessa teman i analysen. Det andra steget benämns som *lokala typologier eller kategorier* och innebär att finna uttryck som används av deltagarna i koppling till repetitioner. Detta temat har vi inte stött på i våra intervjuer eftersom varje deltagares svar varierade sig i form av uttryck och språk. Det tredje steget är *metaforer och analogier* och innebär hur individen återger sina tankar och upplevelser i termer. Vissa av deltagarna har använt sig av olika metaforer i beskrivningarna av sina upplevelser. Detta för att förstärka sina känslor och berättelser. När deltagarna använde sig av en metafor, omformulerade vi frågan för att få ett tydligt svar, trots att vi förstod vad personen menade.

Detta gjordes för att förtydliga svaren och enklare hitta teman. Det fjärde steget är *övergångar* och innebär övergångsändring av teman i utskrift. Denna övergång fann vi inte svårigheter kring eftersom deltagarna var tydliga med vilka teman som var betydelsefulla under den verksamhetsförlagda utbildningen. Det femte temat är *likheter och skillnader* och innebär intervjupersonernas uppfattning av teman samt hur de beskriver dessa. Att finna likheter och skillnader mellan deltagarnas svar var en utmaning. Detta eftersom varje individs upplevelse är unik. När vi fann likheter och skillnader mellan deltagarnas svar, gjorde vi en sammanställning av svaren. Detta för att effektivisera skrivandet i analysen. Det sjätte temat benämns som *språkliga kopplingar* och innebär användning av ord såsom "på grund av" eller "därför att". Sådana ord kan framhäva kausala kopplingar i intervjupersonernas medvetanden. Detta steg har vi funnit svårigheter kring då varje deltagare hade använt sig av många språkliga kopplingar. Vi som forskare behövde reflektera kring deltagarnas svar eftersom vi skulle skilja mellan deltagarnas reflektion under intervjun och deras svar på våra frågor. På detta sätt uppstod svårigheten under skrivandet av analysen eftersom deltagarna under intervjun själva reflekterade kring sina upplevelser.

Det sjunde steget är *saknade data* och innebär reflektion kring data eller teman som inte framkom i intervjuerna. Det har påträffats under vår skrivande av analysen där vissa teman som vi hade skrivit om i vår tidigare forskning och var beredda på att de skulle lyftas fram, speglades inte med våra deltagares svar. Dessa var exempelvis "upptäckandet av maktstrukturer i praktik" samt "att se på de oskrivna reglerna i praktikplatsen är en viktig faktor". Dessa var teman som inte förekom i våra deltagarnas reflektioner under intervjun och därför inte kom med i analysen, enligt Bryman (2018).

Det sista steget benämns som *teorielaterat material* och innebär användning av vetenskapliga begrepp och som utgångspunkt i teman. Eftersom vi har en förkunskap kring den verksamhetsförlagda utbildningen, hade vi i tidigt skede diskuterat kring teman och vetenskapliga begrepp som kan användas i vår analys. Vi använde oss även av vetenskapliga artiklar kring vårt forskningsområde för att framkomma med teman och begrepp. Detta för att bibehålla forskningsperspektivet i vårt arbete och inte framkomma med våra egna upplevelser, enligt Bryman (2018).

4.4 Urval

Vårt urval är ett målinriktat urval. Begreppet målinriktat urval utgår från att forskaren väljer sitt urval. Urvalet baseras på att välja ut deltagare utifrån ett strategiskt perspektiv och är som ett hjälpmedel för att besvara frågeställningarna, enligt Bryman (2011). Vårt urval är målinriktat eftersom respondenterna är socionomstudenter som utfört termin fem, praktikterminen. Detta eftersom deltagarna är relevanta för vår undersökning.

Socionomstudenterna som intervjuades går termin sex samt sju på Lunds universitet. Vi har valt att inte intervju socionomstudenter på tidigare terminer eftersom det inte besvarar våra frågeställningar. Av etiska skäl har vi intervjuat individer från Lund som vi inte har interagerat med förut.

Vårt urval baseras även på ett bekvämlighetsurval. Begreppet bekvämlighetsurval innebär att forskaren väljer individer baserat på tillgängligheten, enligt Bryman (2011). Vårt urval är bekvämt eftersom socionomstudenterna var lättillgängliga och eftersom de själva valt att delta. För denna studie är det inte endast att det är bekvämt utan även att det passade in på vad vi önskar undersöka. Förfrågan till deltagare av vår studie gjordes genom att kontakta kursföreläsare för termin sex samt sju. Kursföreläsarna skickade ut ett anslag för socionomstudenterna. I texten som vi skapade fanns våra mailadresser där studenterna själva bestämde om sitt deltagande. Detta resulterade i att vår studie bestod av frivilliga deltagare.

4.5 Etiska överväganden

I vår forskningsstudie var det betydelsefullt för oss att uppfylla de olika etiska principer som Bryman (2011) lyfter. Dessa principer rör anonymitet, frivillighet, integritet samt konfidentialitet. Informationskravet innebär att respondenterna får information kring syftet med studien samt frivilligheten som deltagarna har. Detta innebär att respondenterna kan avbryta sitt deltagande (Bryman, 2011). Samtyckeskravet innebär att få samtycke av deltagarna. På grund av detta ska det framkomma någon form av samtycke av personen som blir inspelad. Samtycket innebär att individen ger sitt godkännande för inspelningen samt sitt medgivande. Eftersom vi spelade in samtalen har vi utfört ett muntligt samtycke av respondenterna samt informerat om resultatet av deras deltagande samt att all information raderas efter analysens genomförande. På detta vis har vi tagit hänsyn till samtyckeskravet.

Konfidentialitetskravet innebär att personlig information ska förvaras på sådant vis att obehöriga inte får tillgång till den information som finns. Genom inspelning av olika slag kan allt som framgår i inspelningen analyseras och registreras på olika vis. Innan inspelningen av intervjuerna informerades deltagarna om sina rättigheter kring deltagandet av intervjun. Intervjupersonerna var medvetna om att de kunde avbryta sitt deltagande under vilken tidpunkt som helst utan skäligen orsak. Därför har vi valt att använda oss av fiktiva namn under skrivandet av analysen. Respondenterna var även medvetna om forskningsområdet vi undersöker samt anonymiteten vi som forskare ska bibehålla i koppling till deras identitet, enligt Bryman (2011, s.131f).

Nyttjandekravet innebär att all insamling av information, används i syfte för forskning. Detta krav uppfyller vi genom att använda socionomstudenters svar för analysen och syftet med studien (Bryman, 2011, s.131f).

4.6 Metodens tillförlitlighet

Kvalitativa forskare blir ett mätninginstrument inom forskning då det fastställer information. För bedömning av kvalitativ forskning används de olika kriterierna tillförlitlighet samt äkthet.

4.6.1 Trovärdighet

Begreppet tillförlitlighet delas upp inom fyra kriterier: överförbarhet, trovärdighet, möjlighet samt pålitlighet. Trovärdighet är som en säkerhetsställning av forskaren som utfört resultatet av andra individers sociala verklighet. Detta innebär att individerna som deltagit i studien ska få möjlighet att ta del av transkriberingen för att påvisa trovärdigheten inom studien samt deras sociala verklighet. Detta för att se om forskaren har uppfattat deltagarnas sociala verklighet på ett korrekt eller rimligt sätt, enligt Bryman (2011). För att skapa goda förutsättningar för detta har vi som forskare aktivt lyssnat under intervjuerna som utfördes. Därefter har vi transkriberat materialet på ett noggrant sätt. Efter varje intervju som genomförts har vi sedan diskuterat informationen som framfördes av respondenterna för att säkerhetsställa trovärdigheten samt se om vi uppfattat information på samma sätt. Vi har även delat ett dokument med transkriberingen samt lyssnat på inspelningarna tillsammans för att säkerhetsställa att vi fick samma uppfattning.

4.6.2 Överförbarhet

Begreppet överförbarhet innebär när en studie överförs till en annan typ av miljö, situation eller tillfälle. Inom den kvalitativa forskningen strävas det efter unikheten hos respondenter som deltagit. För att andra individer ska ha en möjlighet till bedömning av hur något är överförbart i en studie, ska den kvalitativa forskaren göra fylliga samt täta beskrivningar, enligt Bryman (2011). Respondenterna/målgruppen som vi valt ut har en viss kompetens och berättar om unika upplevelser i sin verksamhetsförlagda praktik. Därför är vi noggranna med att beskriva deras upplevelser och kommer använda oss av citat för att nå fylliga och täta beskrivningar.

4.6.3 Pålitlighet

Pålitlighet innebär en granskning av olika delar av forskningen samt forskningsprocessen som gjorts. Granskningen kan utföras av en forskningskollega för att säkerhetsställa olika delar såsom problemformulering, analys av data med mera. Detta för bedömning av kvaliteten inom forskningen, enligt Bryman (2011). För att uppnå pålitligheten samt få en bedömning av detta, har vi bett kurskamrater att läsa olika delar av vår studie som är utarbetare.

4.6.4 Möjlighet att styrka och konfirmera

Bryman (2011) menar att det sista delkriteriet är möjlighet att styrka och konfirmera. Det är svårt att nå en fullkomlig objektivitet inom forskning. Det ska vara uppenbart att forskarens egna värderingar och teoretiska inriktning inte påverkar slutsatsen av undersökningen. Forskaren kan omedvetet framkomma med egna värderingar eftersom det är nästintill omöjligt att inneha kontroll över det. Vi har en viss förståelse kring vårt forskningsområde eftersom vi utfört vår praktik som socionomstudenter. Å andra sidan är allas upplevelser unika och enskilda. På grund av detta valde vi detta forskningsområde. En annan anledning till val av forskningsområde var för att det inte finns tillräckligt med tidigare forskning kring ämnet.

4.6.5 Äkthet

Inom äkthet framkommer det forskningspolitiska konsekvenser. Det uppkommer även frågor kopplade till forskningspolitik. Exempel på en sådan fråga benämns som rättvis bild. Det handlar om ifall undersökningen ger en rättvis bild kring olika uppfattningar och åsikter som

återfinns mellan deltagarna av studien, i enlighet med Bryman (2011). Under skrivprocessen har vi som forskare varit tydliga med vad deltagarnas medverkan innebär samt hur all information handskas. En annan fråga som kan uppstå är om undersökningen hjälper eller ger möjligheter för förbättring av deltagarnas situation. Genom att sammanställa och använda citat från deltagarnas intervju anser vi att undersökningen kan hjälpa deltagarna. Varje deltagare har sina unika upplevelser, men det framkommer även likheter kring deltagarnas berättelser som kan hjälpa dem att förstå sina egna upplevelser. Det kan leda till att deltagarna kan känna gemenskap i form av att få läsa denna studien som vi utfört.

4.7 Förförståelse

Eftersom vi är två individer som studerar inom socionomprogrammet och har gått igenom de verksamhetsförlagda utbildningarna vill vi presentera vår förståelse för de konsekvenser som kan följa av detta. Eftersom vi själva har utfört vår VFU och skapat erfarenheter och upplevelser i vår placering kan det riskera att vi omedvetet gör kopplingar mellan egna och respondenternas upplevelser. Det kan vara en risk då vi kan söka egna svar bland respondenternas svar för att få bekräftelse av den ideen eller upplevelsen vi själva har gått igenom. På detta sätt kan vi undvika dessa misstag genom den medvetenhet vi har om situationen. Den förförståelse vi har kring ämnet, har istället inspirerat oss till att vilja undersöka ämnet för att bidra med en forskning som möjligtvis kan hjälpa studenter som skall påbörja sin VFU termin. Utbildningen förbereder oss på många sätt men i och med att VFU platser är olika kan det inte finnas en fast mall på vad som kan vänta studenterna under praktiken. Därför har vi valt att nyttja den förkunskap vi har till att skapa ny kunskap för att hjälpa studenter och andra som intresserar sig för det valda ämnet.

4.8 Arbetsfördelning

Under skrivandet av studien har arbetet delats upp på ett likvärdigt sätt. Vårt mål var att dela upp rubriker samt skriva gemensamt för att skapa en röd tråd genom hela uppsatsen. Vi läste igenom varandras texter samt lämnade kommentarer för utveckling. Av nio intervjuer utförde vi sju tillsammans där vi båda var med och deltog. Vi valde att genomföra en intervju var för sig för att se om det gör skillnad för oss som forskare men även för respondenterna. Vi kom till insikt med att intervjuerna var gynnsammare när båda medförfattare var med eftersom vi fick olika uppfattningar av respondenternas svar, vilket ledde till en bättre analys. Kodningen

utfördes tillsammans genom reflektioner av empirin. Transkriberingen delades upp jämlikt mellan oss medförfattare.

5. Analys och resultat

I detta avsnitt kommer vi att redovisa och analysera studiens empiri. Vår analys kommer att vara uppdelad i tre teman som besvarar frågeställningarna.

Vi har besvarat studiens första formulerade frågeställning, angående att belysa socionomstudenters upplevelser av VFUN under analysens samtliga tre teman. Det har vi gjort genom kartläggning av socionomstudenters erfarenheter under samtliga teman som vi analyserade för att komma fram till resultat.

I första formulerade temat i analysen har vi kortfattat presenterat respondenternas VFU-placeringar för att förtydliga för läsaren under de kommande temana om vilka placeringar respondenterna hade sin VFU på.

Vi har besvarat studiens andra frågeställning under analysens andra teman, kring vilka faktorer som ansågs vara viktiga och som har inflytande på studenternas professionella utveckling under VFUN, där vidare faktorer ansågs vara viktiga *reflektion, teoretisk kunskap och läroprocess*.

Vi har besvarat studiens tredje frågeställning under analysens tredje tema, kring begrepp som socionomstudenterna uttryckte som viktiga faktorer under VFUN och som medförde till en lärorik VFU där vidare begrepp ansågs vara viktiga *eget initiativ, handledare, kommunikation och självkänsla*.

5.1 Presentation av intervjupersoner

Intervjupersonerna som deltog i vår studie studerade inom sitt sjätte och sjunde termin på Lunds universitet, Socialhögskolan i Lund och Helsingborg. För att behålla deltagarnas anonymitet har vi valt att använda oss av fiktiva namn. Vidare nämns ingen personlig information såsom ålder eller praktikplatsens namn. Här presenteras de fiktiva namnen i en tabell:

Nour- Kurator i låg och mellanstadieskola

David - Barn och ungdomspsykiatri

Anna - Vuxenpsykiatri
Janne - Socialtjänsten
Elsa - Socialtjänsten
Elisabeth - Socialtjänsten
Zara - Frivilligorganisation engagerad i frågor om barnkonventionen
Kalle - Frivilligorganisation engagerad i barn- och ungdomsaktiviteter
Loren - Frivilligorganisation som är engagerad i arbetet med utsatta grupper i samhället

5.2 Utveckling av professionella yrkesroll

5.2.1 Reflektion

Trots att respondenternas erfarenheter av VFUN såväl som VFU-placeringen varierade var det även en hel del liknelser. Gällande studenternas professionella utveckling har majoriteten av deltagarna beskrivit reflektion som grundläggande verktyg för sin utveckling i praktiken. Syftet med VFUN anses vara att socionomstudenten ska applicera teorin i praktiken (FSSOC, 2018). Studenten ska använda sina teoretiska kunskaper i konkreta situationer under VFUN för att utveckla praktisk erfarenhet (Socialhögskolan, 2023). Reflektion under denna bemärkelse ansågs enligt Lam (et al 2007) vara ett grundläggande redskap för att studenter ska kunna uppnå målen bakom praktiskt lärande under VFUN. Vår studie har visat resultat likt Lams beskrivning, reflektivt lärande och kritisk reflektion ansågs vara de viktigaste faktorerna för socionomstudenters professionella utveckling under VFUN. Elisabeth är en av deltagarna som beskrev reflektion som något som enligt henne hade lett till en bättre läroprocess om hon hade fokuserat bättre på:

“ Det är tid för reflektion, och där är jag personligen minst lika skyldig som min praktikplats. För det var inte så att någon där liksom sa åt mig att du ska göra det här nej du får inte reflektera. Utan det var mer att jag var så taggad på att lära mig det jobbet liksom och struntade i min roll som student ”

Elisabeth förklarar betydelsen reflektion hade på sitt lärande och uttrycker att hon var väldigt peppad på att lära sig arbetsuppgifterna, det ledde till att hon glömde reflektera ofta såsom studentrollen förespråkar. Elisabeth nämner att hon borde ha reflekterat oftare under de konkreta situationerna under VFUN för effektivare lärdomar. Majoriteten av deltagarna uttryckte att de upplevelser och omständigheter som studenterna genomgår i praktiken är av avgörande faktor för vad de lär sig under VFUN. Däremot läggs ännu större vikt på hur studenter reflekterar kring de upplevelser de går igenom. Elsa anger vidare:

“ Skulle det vara så att man har hamnat hos en dålig handledare så får man lära sig av det dåliga exemplet och reflektera vem man vill vara som professionell i framtiden ”

Under VFU har studenten eget ansvar för reflektion, vilket är grundläggande för studentens utveckling. Upplevelserna studenterna går igenom är av betydelse eftersom dessa fastställer i stort sätt vad studenten lär sig i praktiken. Processen av reflektion menar att studenten tolkar informationen utifrån tidigare erfarenhet vilket leder till skapandet av ny förståelse. Studenter finner mening med den tolkade upplevelsen och införlivar det i sin egen syn och värld. När studenten behärskar reflektivt lärande följs det av kritiskt tänkande, enligt (Johansson, 2022 & Lam et al. 2007). Beskrivningen kan förklaras bäst genom Elsas och Elisabeths erfarenheter under praktiken. Vi vill förklara dessa utifrån det symboliskt interaktionistiska perspektivet. Reflektion i sig anses vara en krånglig process som är individuell. Den symboliska interaktionismen betonar vikten av mänskliga interaktioner och tyder på att människors handlingar formas av interaktion mellan individer men även av människans interaktion med sig själv. Olika individer kan skapa olika uppfattningar av en situation, vi agerar utifrån den definition vi skapat av situationen. Den definitionen skapas i sin tur inte slumpmässigt, utan det är resultatet av personens både sociala interaktioner och tänkande. På så sätt har personen definierat en verklighet av situationen som gör att personen handlar på ett visst sätt. Eftersom människor reflekterar olika kan olika personer uppleva olika verkligheter i en och samma situation och det leder till olika resultat. Personen införlivar den verklighet de skapat i synen på sig själva och på världen, på så sätt skapar vi ny information genom mänsklig interaktion och reflektion av en situation (definition). Detta förklarar i stort sätt

anledningen till varför vi handlar på ett visst sätt, enligt den symboliska interaktionismen (Charon, 2001).

För att tydligare förklara perspektivet tar vi exempel utifrån intervjuerna med Elisabeth och Elsa. När båda såg att de hade brösttit i sina reflektioner under VFUN hade de både skapat olika definitioner av problemet genom att reflektera. Elisabeth såg negativt på det hon gjorde och reflekterade att hon var skyldig i den bemärkelsen. Elsa å andra sidan kunde genom kritisk reflektion skapa positiv inläring (Lam et al. 2007). Där även när hon hade en negativ upplevelse av en handledare som inte var tillgänglig, kunde hon reflektera på ett positivt sätt och skapa nya lärdomar. Processen för reflektion är därför väsentligt. Det är i likhet med Lams (et al. 2007) nämnda exemplet på två studenter som mötte obehagliga känslor med kollegorna i verksamheten. Studenterna reflekterade och definierade problemet på olika sätt, vilket ledde till två olika resultat i deras lärande. När studenterna upplevdes av kollegorna ha dålig "attityd" reflekterade socionomstudenterna och definierade olika verkligheter som påverkade deras framtida beteende. Den ena studenten utvecklade rädsla som gjorde att hen isolerade sig själv och reflekterade/definierade att hen inte klarar av misslyckanden. Den andra studenten reflekterade på så sätt att hen kunde ompröva sig själv och lyckades konfrontera med sig själv. Reflektion och kritiskt tänkande är nämligen viktiga faktorer av studentens utveckling av den professionella utvecklingen. Studenten behöver givetvis bli introducerad till sociala sammanhang (skapa upplevelser) för att kunna reflektera under praktiken. Vår studie har visat att handledarens roll är väsentligt som hjälper studenten att reflektera, dock även om det inte finns kan studenten lära sig på egen hand genom processen av reflektiv lärande och kritisk reflektion.

5.2.2 Teoretisk kunskap i praktik

Teoretisk kunskap i praktik är en väsentlig faktor för utveckling av professionsidentitet för studenterna. Vi frågade deltagarna om och hur de har använt sin teoretiska kunskap i praktiken. Tre deltagare har angivit vidare:

“Det var inte alls min spontana tanke. Men de klart juridiken från termin 3 är så viktigt men jag kände när jag kom dit så hade jag inte den speciella kunskapen om de lagrummen som vi använde på arbetsplatsen så kanske att man behövde börja från noll.”

- Elsa

“Det var typ samtalsmetodik, hur man håller ett samtal, hur man skapar någon form av allians. Mycket motiverande samtal. Detta tillämpande jag mycket i praktiken. Sen har man mycket i bakhuvudet såsom skam och stigma. Detta reflekterar man över när samtalet var över. “

- David

“ Inte så jättemycket. Det blir lite att förhålla sig mest till de arbetssätt man blir introducerad. Sådär gör vi och sådär ser det ut. Så kanske vill man förändra det, man tänker sig andra lösningar, men oftast så blir det viktigast att man följer vad som gäller och då är det inte så mycket utrymme för det teoretiska. Ja, då är det mycket mer praktiskt så att det teoretiska är bra att tänka på i efterhand. “

- Janne

Majoriteten av deltagarna i vår studie har uppgett att de har kunnat tillämpa teoretiska kunskaper i praktiken. Elisabeth och Elsa är exempel som nämner att juridik terminen var givande då de utförde sin praktik inom olika myndigheter. Detta eftersom arbetet är baserat på lagrum. Andra deltagare som Loren, Zara och Kalle som utförde sin praktik på arbetsplatser utöver myndighetsutövning, uppger att olika samtalsmetoder var givande. David uppger att teorierna som han fått lära sig finns i “bakhuvudet” och framkommer efter samtal med klienter. Elsa nämner att juridik terminen var givande då hon utförde sin praktik på en myndighet. Vidare kom vi fram till resultatet att VFU-placeringen betraktas som en avgörande faktor till vilken typ av kunskap socionomstudenter utvecklar i praktiken. Detta sätter i sin tur prägel på studenternas skapande av professionella yrkesroll.

Det eftersom samtliga deltagare har angivit att de fick lära sig mer om en viss kunskap beroende på var de hade sin VFU-placering. Anledningen till detta är att varje arbetsplats har sina regler och arbetssätt. Gustavsson (et al. 2016) nämner att studenter lär sig oskrivna regler och arbetssätt under praktiken. Detta bidrar till studenternas utveckling av yrkesrollen. Janne uppger att han fann svårigheter med att koppla den teoretiska kunskapen i praktiken. Janne uppger att han fick lära sig oskrivna regler samt hur arbetsplatsen fungerar och att han på så sätt utvecklat sin yrkesroll.

5.2.3 Lärprocess och Professionell utveckling

När frågan om socionomstudenters professionella utveckling och läroprocess ställdes, svarade flertal deltagare på följande sätt:

“Jag tror det viktigaste som gjorde min vfu så lärorik är att jag fick så stort ansvar. Jag fick ta väldigt stort eget ansvar och ganska tidigt under vfun”

- David

“Ja men det är väl just det att jag fick göra saker på riktigt och mina handledare var väldigt öppna om hur dom tänkte och resonerade när dom var osäkra vilket fick mig och förstå hur jag skulle tänka”

- Elsa

“Jag tänker att se hur arbetsplatsen fungerar rent praktiskt. Vi har inte sett det hända ute på arbetsplatser i praktiken så det tycker jag är mest intressant att se hur personalen hanterar frågor.”

- Janne

Elsa menar att hennes läroprocess och professionella utveckling baseras på handledarnas sätt att lära ut arbetet. Elsa nämner att hennes professionella utveckling påbörjades när hon fick utföra flera uppdrag under praktiken. Under denna tidsperiod lärde hon sig det praktiska arbetet. Elsas handledare var tydliga i vad som utfördes i arbetet men förklarade även när de var osäkra.

David uppger att hans läroprocess och professionella utveckling baserades på ansvaret han fick ta under hans verksamhetsförlagda utbildning. David uppger i intervjun att han tidigt under praktiken fick ett stort ansvar genom att hålla i möten med klienter på egen hand.

Janne uppger att hans professionella utveckling och läroprocess baserades på det praktiska arbetet. Han uppger under intervjun att det var lärorikt att se hur en arbetsplats inom socialt arbete fungerar och ser ut. Janne menar att det är personalen som skapar en bra arbetsplats och att det är lärorikt att se hur personalen hanterar svåra frågor som uppkommer under arbetet.

Utifrån den symboliska interaktionismen har Elsas läroprocess och professionella utveckling påverkats av handledarnas uppfattningar av olika situationer. Elsa betonar att handledarna var öppna om deras tankesätt men även resonerade med henne för att hon ska få en uppfattning om hur man ska agera och arbeta. Genom att handledarna har varit aktiva i sin process av handledning mot Elsa, den aktiva människan, har Elsa skapat kunskap kring arbetet och hur det ska utföras utifrån handledarnas synsätt. På så sätt har handledarnas agerande skapat rutin och en läroprocess för Elsa. Handledarna har blivit en sorts symbol för Elsa som hon följer under sin inläring, det vill säga en förebild att identifiera sig med. Elsa har följt sina handledare sätt att agera och det har haft inverkan på hennes bildning av sin professionella utveckling (Charon, 2001).

Janne och Elsa har angett liknande svar angående deras professionella utveckling och läroprocess. Janne menar att hans läroprocess utvecklades under praktiken eftersom han fick se hur arbetsplatsen fungerar.

“ Jag har varit ganska begränsad till just den här studentrollen. Jag ska inte vara ansvarig för dessa ärenden och då har jag känt att jag dels inte kan lära mig det jag vill. Jag vill förstå varför jag tar dessa beslut, varför de andra socialsekreterarna tar de beslut de tar. Att känna brist på erfarenhet, då blir studentrollen plötsligt bra för mig. Jag ska inte ta de svåra besluten, jag är inte erfaren nog. Dessa både sidorna är begränsningar”

- Janne

Janne menar att studentrollen har varit en begränsning för sin professionella utveckling samt läroprocess. Begreppet rolltagande inom den symboliska interaktionismen kan betonas inom Jannes citat. Rolltagande betecknar individens förmåga att kunna se sig själv utifrån andras ögon. Genom att se sig själv utifrån en annan individs perspektiv, skapar man sig en bättre förståelse för sitt eget beteende. Detta beteendet kan även styrkas beroende på situationen man befinner sig i. Inom den sociala interaktionismen betonas normer och sociala roller. Genom interaktion med andra människor medverkar man i ett socialt sammanhang och får kännedom om vilken roll man som individ ska spela (Charon 2001). Janne ansåg studentrollen som en begränsning för sin professionella utveckling och läroprocess eftersom han inte fick en helhetsbild på varför vissa beslut tas inom arbetsplatsen. Eftersom yrkesutövarna ansåg honom som student, tog han rollen som student och inte medarbetare.

Detta eftersom han var med i det sociala sammanhanget i rollen som student. Janne kände även brist på erfarenhet eftersom han inte fick ta stora beslut och ansåg att studentrollen blir bra i sådana sociala sammanhang. Janne ville ta rollen som student men även medarbetare. På så sätt var studentrollen en begränsning men även positivt då han inte är erfaren nog att ta svåra beslut. Å andra sidan menar Janne att studentrollen var en begränsning då han ville ta dessa beslut.

5.3 Viktiga faktorer som medför till lärarroll VFU

5.3.1 Eget initiativ

Majoriteten av deltagarna har uppgett en gemensam faktor för optimal utveckling i praktik, vilket är att ta initiativ under VFUN. Deltagarna anser att studenter borde ta mer initiativ i praktiken än vad de tror. David exempelvis hade uppgett att han insåg efter sin praktik att han borde ha visat större initiativ under VFUN för att kunna få mer uppdrag av handledarna. Detta då misskommunikation mellan parterna ledde till förvirring mellan David och handledarna gällande vilken part ska påbörja ta initiativ i fråga om ansvar.

“Jag önskar att jag hade vetat det tidigare så jag kunde ändrat på det, jag och mina handledare hade förväntningar på varandra och det var oklart. Det kändes som att vi både väntade på varandras initiativ för att kunna gå vidare”

- David

Elisabeth som hade bra kommunikation med handledarna förklarar:

“Faktum att de var snälla mot mig var trevliga, att jag inte kände mig utanför. Men det var säkert i kombination med att jag själv var väldigt nyfiken och öppen och ville lära mig och tog för mig lite sådär. Det blev bara en bra dynamik däremellan att både jag och de ville”

- Elisabeth

Deltagarna hänvisar till att studenterna i praktiken kan påverka en hel del och kanske lite mer än vad de tror och känner. De nämner att både handledare och studenter ska vara välvilliga och visa initiativ till varandra. Deltagarna menar att studenter måste utsätta sig själva för de

riskerna som kommer, annars kommer studenten alltid vara rädda för att ta initiativ. Sedan nämns vikten av handledarens roll och ställning till studentens initiativ som aktivt handledning, goda bemötande och kritisk reflektion.

Den symboliska interaktionismens teori som fokuserar på mänskliga interaktioner betonar att människor är aktiva varelser som genom sociala interaktioner mellan individer kan skapa betydelse (Charons, 2001). Det passar Davids och Elisabeths påstående gällande om inte både studenter och handledare ger likvärdiga initiativ skapas inte optimalt utveckling. Teorin om symbolisk interaktionism nekar tanken av passiva människor och betonar tanken att människor är varelser som oavsett situation de integreras, tänker och definierar. Vidare är människor varelser som genom sociala interaktioner skapar sin miljö snarare än att miljön är det som påverkar människans handlingar. Det är i likhet med det Elisabeth nämner, studenterna under VFUN påverkar sin miljö mer än vad de tror. Kommunikation nämns i sin tur som nyckelaspekt. Det är ett viktigt redskap för att kunna skapa mänskliga sociala interaktioner, såsom den symboliska interaktionistiska teorin menar (ibid). Kommunikation som tema tas upp i nästa rubrik.

5.3.2 Kommunikation

Kommunikation är en viktig faktor kring samtliga sociala interaktioner och inlärningsprocesser som framkommer under VFU. Varje respondent hade olika upplevelser inom kommunikationen på sina praktikplatser. Trots det var alla respondenter eniga om att kommunikation är en viktig faktor som i stort sett bidrar till positiv och negativ inläring på VFUN. Elisabeth nämner ett givande citat om hur bra kommunikation har hjälpt henne skapa meningsfulla upplevelser i praktik som ledde till att hon blev mer självsäker i stegen hon tar. Det ledde till att hon kunde utvecklas på ett naturligt och tryggt sätt. Vid fråga om vad som har gjort Elisabeths VFU så lärorik har hon uppgett följande svar

“Jag vill betona det här ändå om hur viktiga sociala relationer är, det har med bemötande och att man känner sig delaktig i processer och att man känner både att man får stöttning men också att man får ta ansvar. Det är lite sånt som man tar för givet. Men det är också de små sakerna i kombination som skapar den stora tryggheten, vilket är viktigt”

- Elisabeth

Elisabeth förklarar att hon har haft stöttande kollegor som bemötte henne med förståelse och gott bemötande. Det har lett till skapandet av en fin stämning inom verksamheten vilket gjorde att hon kände sig trygg i sina skor och det ökade hennes självkänsla. Hon har kunnat våga vara sig själv och ställa flera frågor. Elisabeth menar att det kan handla om små situationer, som när hon tar fika tillsammans med kollegor eller utbyter några ord under lunchtiden. Det är när hon vänder sig till en kollega när hon stöter på ett etiskt dilemma eller en jobbig situation. Elisabeth menar att det är tillfällen som studenter ibland tar för givet. Men det är de små sakerna som kan skapa den stora tryggheten.

Å andra sidan har respondenten Anna nämnt att hon har stött på utmaningar gällande kommunikationen i hennes VFU placering:

“ Jag mådde inte så bra av att kommunicera med klienterna vi hade i verksamheten. Men jag försöker också prata med mina handledare på plats och tycka att de ändå lyssnade och förstod. Det blev nästan lite för mycket av det. Det som hände var att jag gick lite för rakt in i det och sen efter att jag pratat med läraren så blev det kanske för mycket. Då kände jag mig bara i vägen”

- Anna

Under intervjun uppger Anna att hon hade en negativ upplevelse kring sin verksamhetsförlagda utbildning. Hon förde flertal samtal med sina handledare samt bad om att få råd från skolan. Hon uppger i detta citat att kommunikationen med hennes handledare ledde till att det bekräftade vissa känslor hon hade. Kommunikationen medförde negativa känslor. Anna uppger att hon “kände sig i vägen”. Med detta menar Anna att hon kände sig obekvämt i utförandet av arbetet efter samtal med skolan och handledarna. Detta eftersom handledarna var uppmärksammade kring hennes mående och det resulterade att hon fick färre och mindre utmanande arbetsuppgifter då handledarna inte ville pressa Anna.

Emma Reith Hall (2022) skriver i sin artikel om socialarbetarens kommunikationsförmåga. Denna kommunikationsförmåga är essentiell för det sociala arbetet och lärs ut i form av utbildning och träning. Anna nämner att kommunikationen mellan handledarna och henne som praktikant var en utmaning. Anna kände sig ur plats på sin praktik och förde dialoger med handledarna kring hennes utmaningar. Anna uppger under intervjun att praktikplatsen hon blev tilldelad påverkade hennes negativt. Detta eftersom målgruppen och arbetsplatsen

inte passade Anna personligen. Efter dialogen ansåg Anna att utmaningarna var kvar och att hon hade svårigheter med att utveckla sin kommunikationsförmåga. Bristen låg enligt Anna hos både handledarna men även hos henne då hon ansåg att hon tidigt under VFUn uppgav att det inte var en arbetsplats för henne. Bristen låg även hos handledarna då de minskade antalet arbetsuppgifter eftersom arbetsplatsen påverkade Anna negativt. Såsom Emma Reith Hall (2022) beskriver i sin artikel ska kommunikationsförmågan läras ut under praktiken. Annas inläring av kommunikation inom socialt arbete var bristande på grund av olika faktorer som hon nämner.

Annas upplevelser kring kommunikation kan analyseras genom symboliska interaktionismen. Teorin menar att det är sociala interaktioner som påverkar människan på olika sätt. Den symboliska interaktionen menar att definitionen av en situation baseras på tänkande och social interaktion. Under en sådan situation definieras objekt som handlingar av människor och ord, exempelvis (Charon, 2001). Anna nämner att kommunikationen var bristande efter samtal med handledare. Utifrån den symboliska interaktionismen kan det bero på Annas uppfattning av den sociala interaktionen. Den sociala interaktionen i form av ord samt handlingarna som inträffade efter samtalet av handledarna, påverkade Annas uppfattning av framtida sociala interaktioner. Objekten som användes under interaktionen såsom ord och handlingarna gav Anna en känsla av en dålig social interaktion och påverkade hennes uppfattning för nästkommande interaktioner.

5.3.3 Handledare

En viktig och central rubrik som ofta förekommer i deltagarnas synpunkter kring VFUN är handledarens roll i studenternas praktik. Handledarens ansvarar för socionomstudenters lärande i praktik. En av de grundläggande uppgifterna som handledaren har är att hjälpa studenten väva teori i praktik under VFU vilket är betydelsefulla med praktikperioden. Dessutom är det handledaren som kan hjälpa studenten reflektera över sin personliga och professionella utveckling. Handledaren har i sin tur skyldigheten att erbjuda handledning kring studentens olika utvecklings moment. Vidare är det handledaren som ska ge studenten stöd att förstå vilken kompetens som krävs i yrket samt utveckling av studentens färdigheter och förmågor inom detta (Cajvert, 2021). Det har förekommit blandade upplevelser som studenter hade med sina handledare. Vissa hade väldigt bra handledare som förgyllde sin roll

som handledare medan andra kunde inte förlita sig på sina handledare utan på andra kollegor i verksamheten eller på sig själva.

“ En av mina handledare var väldigt engagerade och jag fick känna mig delaktig och jag fick göra saker på riktigt ”

- Loren

“ Men det liksom är handledaren som inte var lämplig, varken som skolkurator till elever eller som handledare till oss. Och om jag har haft en annan handledare så hade det förändrat situationen helt. Han skötte inte sitt jobb. Han utför inte arbetsuppgifter som han skulle. Vi fick inte handledning utan vi själva läste på ”

- Nour

“ Men mina handledare var ju sådana personer som jag kände att jag kunde säga allt liksom till dem och de tog inte det på något konstigt sätt. Fall de rynka på pannan var det förståelse, men inte att de inte ville att jag inte skulle utveckla. Jag tycker att det var de som har gjort min praktikplats givande ”

- Elisabeth

“ Ja, jag kan beskriva det som så att jag upplevde det mer som en sorts chef. Min handledare var chef på avdelningen. Handledare berättade åt mig liksom vad jag skulle göra och var jag skulle vara snarare än att handleda mig som student. ”

- Zara

Utifrån citaten varierar studenters upplevelser kring deras handledare. Vi tolkar det som att det är beroende på handledarens relation denne skapar med studenten men även kunskapen handledaren behärskar. Det var därtill svårt för oss att komma till ett gemensamt resultat gällande teman handledare. Trots variationen i svaren har studenter haft gemensam slutsats utifrån sina upplevelser, vilket är att vikten av att etablera en bra relation och kommunikation med sin handledare är väsentligt för sin inläring. Det är i likhet med resultatet Johansson (2022) fick i sin rapport. Studenterna tyckte att handledaren hade stort inflytande på deras vardagliga upplevelser och stor påverkan på den inläring och utveckling de har haft under VFU. Lam (et al 2007) påstår att studenter blir tilldelade handledare som inte är fakultets personal, nämligen personal som inte har socionom eller likvärdig utbildning i botten.

Handledare som inte rådfrågas gällande utvecklingsarbete från universitet. Efter analys av studenternas svar ser vi att Lams påstående stämmer till en viss del. Nour som beskrev sin upplevelse av handledare som dålig var handledaren inte utbildad till socionom och hade lite vetskap i handledning. Även Zara och Loren som blivit tilldelade plats i frivilliga organisationer följde inte med handledare som är socionomutbildade, trots det hade de bättre upplevelse än Nour. På så sätt stämmer Lams påstående till en viss del bara, då handledarens utbildning inte alltid förespråkar mindre lärorika upplevelser till studenter.

5.3.4 Självkänsla

Studenternas självkänsla har haft betydelse för studenters utveckling i praktik. Vi frågade deltagarna hur praktiken påverkade deras självkänsla, vi anger vidare citat:

“I början av praktiktiden undrade jag hur står man ut med att lämna arbetstelefonen på jobbet och så var det en kollega som sa till mig att jag klappar inte mig själv i axeln när mina klienter lyckas de dom som har lyckats. Det är inte jag som har lyckats och lika lite så slår jag inte på mig själv när klienter misslyckas att det inte är jag som har misslyckats att man får liksom släppa på det där det är individen med ett eget ansvar och jag tar ansvar för mina arbetsuppgifter men jag tar inte ansvar för klienter som person. “

- Elsa

“Man blir mer självsäker. Har fattat att jag är mer redo för att jobba med det än vad jag har trott. Vilket också speglar att jag vill ha mer tid att jobba som praktikant och mindre tid till teoretiska uppgifter. För jag känner att jag är mer redo än vad jag förväntas vara. Nästan samtidigt måste jag tänka på att jag inte är färdigutbildad men det har stärkt min självkänsla”

- Janne

“När man pratade med sina basgrupper och de nämner att jag gör detta, jag har egna klient möten. Medan jag satt själv i ett rum och hade inga egna möten. Det kändes ganska jobbigt. Det kändes såhär nu har jag misslyckats med min praktik, jag borde ha gjort mer, men samtidigt i efterhand så är jag stolt över mig själv, att jag ens tog igenom mig denna terminen.”

Kountouras (et al. 2022) skriver i sin artikel om självkänsla hos socionomstudenter. Författarna hävdar att begreppet självkänsla är ett sammanställande ord för positiva och negativa känslor. Resultatet på studien visar att socionomstudenters självkänsla är kopplat till arbetet som utförs under praktiken. Studenter med hög självkänsla är mer aktiva i arbetet under praktiken. Studenter med låg självkänsla har en reducerad initiativförmåga och finner svårigheter i att hantera problem som kan uppstå. Elsa uppger att hennes självkänsla påverkats både positivt och negativt. Hon nämner att hennes självkänsla var låg när hon kände sig misslyckad. Hennes självkänsla var däremot god när klienterna lyckades. Elsa fick lära sig att det inte är hon som person som lyckas eller misslyckas, utan att den delen av arbetet är på klienternas axlar. Hennes självkänsla höjdes efter samtalet med kollegan eftersom hon insåg att hon utför sina arbetsuppgifter men att lyckan är hos klienterna. På så sätt har Elsas initiativförmåga höjts.

Janne uppger att han är mycket självsäker i utförandet av arbetet. Han uppger att han känner sig redo inför att arbeta som socionom fastän han inte är färdigutbildad. Janne har en hög självkänsla som har påverkat upplevelsen på ett positivt sätt.

Anna uppger under intervjun att hennes upplevelser av den verksamhetsförlagda praktiken var negativ. Hon nämner att hennes självkänsla påverkat henne på ett negativt sätt då hon inte fick utföra kvalificerade arbetsuppgifter såsom de andra klasskamraterna. Anna nämner under intervjun att arbetsplatsen var mentalt påfrestande för att hon praktiserade på en arbetsplats med klienter med psykisk ohälsa. Anna kände sig hjälplös då hon inte fick utföra olika arbetsuppgifter samt att målgruppen påverkade hennes mentala hälsa på ett negativt sätt. Anna fann svårigheter kring att hantera problem som uppstod under praktiken då hon inte fick lära sig att hantera sådana problem.

6. Slutdiskussion

Denna slutdiskussion kommer att presentera sammanfattande och avslutande diskussioner kring arbetets syfte och frågeställningar som presenterades först i arbetet. Som slutlig rubrik har vi valt att presentera våra deltagares råd till framtida socionomkandidater som kommer att påbörja sin VFU-termin.

6.1 Sammanfattning

Syftet med denna studie är att belysa socionomstudenters erfarenheter kring sin VFU-placering för att undersöka vilka förutsättningar som påverkar socionomstudenternas praktiska inläring under VFU och utveckling av professionella yrkesrollen. För att uppnå syftet med studien har vi formulerat tre frågeställningar. Första frågeställningen hjälper oss belysa socionomstudenters upplevelser av sin VFU-placering. Genom den första frågeställningen kan vi få ett material som vi kan analysera och som hjälper oss komma fram till ett resultat. Andra frågan behandlar socionomstudenters professionella utveckling där vi formulerade denna fråga för att få studenternas perspektiv kring vilka faktorer i praktiken anses ha påverkat deras professionella utveckling. Tredje frågeställningen var specifik där vi ville undersöka vilka faktorer under VFU placeringen som ansågs vara viktiga och bidrar till ett positivt praktiskt lärande.

För att samla in vår empiri har vi använt oss av en kvalitativ ansats. Eftersom vi utgår från socionomstudenters egna erfarenheter och upplevelser ansågs intervjuer vara en passande metod. Genom den valda metoden har vi utfört intervjuer med nio socionomstudenter från Lunds universitet i studieorterna Helsingborg och Lund. Efter att vi samlat på det empiriska materialet har vi kunnat föra fram analyser av svaren vi fått från studenterna. Det med hjälp av den samlade tidigare forskningen och teorin om symbolisk interaktionism. Efter sammanställning av dessa delar har vi kunnat analysera och sammankoppla resultat som besvarar frågeställningarna.

Den första formulerade frågeställningen, som handlar om att belysa socionomstudenters upplevelser, besvarades under analysen alla delar då syftet med denna fråga var att kartlägga socionomstudenters erfarenheter för att kunna vidare analysera och komma fram till resultat. Vi har besvarat studiens andra frågeställning gällande vilka faktorer som ansågs viktiga för studenternas professionella utveckling, vidare faktorer ansågs vara viktiga *reflektion*, *teoretisk kunskap* och *läroprocess*. *Reflektion* och möjlighet till detta i praktik ansågs vara en viktig faktor eftersom det är processen av reflektion som gör att studenten kan bilda och utveckla kunskap i praktik. Reflektion är en individuell process som påverkas av olika förhållanden i praktiken. *Teoretisk kunskap* ansågs som viktig faktor för studentens utveckling av professionella roll eftersom det anses grundläggande för att studenten ska under praktik kunna koppla teori till praktik som det anses vara syftet med VFU-inläringen.

Läroprocess som studenten blir introducerad och förhåller sig till under sin VFU sätter prägel på vad studenterna lär sig i praktik. Det är beroende på hur studenternas läroprocess ser ut som det påverkar utformningen av studentens framtida professionella yrkesroll.

Sista frågeställningen handlade om vilka faktorer som ansågs vara viktiga under VFU, vidare faktorer som ansågs vara viktiga är *eget initiativ*, *handledare*, *kommunikation*, *självkänsla*. *Eget initiativ* ansågs vara en viktig faktor för att studenter som handledare ska kunna uppfylla sina roller under VFUN. Studenterna påstår att de påverkar mycket mer än vad de tror i praktiken. Studenter ska våga ta initiativ i praktik för att kunna få ansvar från handledarna. I sin tur nämns *handledaren* som ännu en viktig faktor i praktik, handledaren måste också initiera i att ta ansvar i form av effektiv handledning med studenten. Handledaren betraktades vara den faktor som vi fick mest gemensamt resultat av, där alla studenter ansåg att handledaren har en stor påverkan på sina upplevelser i praktik och påverkan av detta. Både på positivt och negativt sätt. *Kommunikation* är en ytterligare viktig faktor som nämns i studien och som studenter menade påverkar deras upplevelser och inläring i praktik. Faktorn kommunikation kopplar studenterna ofta med handledare, där en god kommunikation med handledaren leder till bättre inläring i praktik. Sist nämns *självkänsla* som en faktor som både påverkas av upplevelserna under praktik och som senare påverkar framtida upplevelser i praktik. Socionomstudenters självkänsla påverkas av de upplevelser studenter möter vilket vidare påverkar studenters uppfattning av framtida situationer. Där studenter med hög självkänsla ansågs vara mer aktiva i arbetet under praktiken och studenter med låg självkänsla har en reducerad initiativförmåga och finner svårigheter i att hantera problem.

6.2 Avslutande diskussion

I detta avsnitt vill vi dela med oss och diskutera tankar vi har haft under uppsatsskrivandet. Något som väckte oro under uppsatsskrivandet var när vi fullföljde intervjuerna och undrade hur vi skulle förmedla all givande information vi har fått från respondenterna. Det eftersom vi tyckte att mycket av det nämnda var av vikt att ta upp och analysera för att komma till givande resultat. Trots det och efter skrivandet av analys- och resultatdelen kunde vi se hur de valda delarna hänger samman och var beroende av varandra. Det blev tydligare för oss under skrivandet av arbetet. Teorin betraktade vi först som ett svårt moment utifrån tillämpningsfrasen, men som sedan visade sig vara ett av de viktigaste redskapen för att föra

fram analys. Det eftersom studenternas upplevelser och inläringserfarenheter var beroende av sociala interaktioner, vilket är grundprincipen för skapandet av ny information enligt det symboliska interaktionistiska perspektivet. Vi kunde analysera socionomstudenternas upplevelser och komma fram till slutsatser med hjälp av teorin. Det kunde vi göra genom att analysera de sociala interaktioner studenter upplevt med andra individer under VFUN men även med sig själva, nämligen processen av den aktiva människan, som tänker, definierar och agerar i nuet. Även processen av Jaget och skapandet av identitet under VFU, hur det ifrågasätts och justeras beroende på olika rolltagande, var även ett intressant perspektiv att ta med i vår studie (Charon, 2001).

När det kommer till att finna tidigare forskning till studien har vi använt oss av forskning som har utgångspunkt i våra frågeställningar. Efter att vi har formulerat vår tidigare forskning upplevde vi att vi använde oss av en del forskning mer än andra i vårt kunskapsläge. Det eftersom vi utgick utifrån att innehållet inom dessa studier var väldigt relevanta och konkreta till våra formulerade frågeställningar. Efter diskussion med examinator kom vi fram till att vi måste utöka vår kunskapsinhämtning då studien måste vara baserad på ett rikare forskning-bevisad kunskapsläge. Vi kunde leta efter forskning som presenterar vilken slags lärande som sker ute på VFU och vad forskningen säger om vilka faktorer som bidrar till studenters lärande. Dessutom vill vi ta upp att det fanns kunskap från den tidigare forskning som inte speglas i våra respondenternas svar. Det eftersom det var saker som respondenterna inte reflekterar till under VFUN.

Vidare upplevdes det som utmanande att skriva om ett ämne som inte förekommer ofta i tidigare forskning (Lam et al. 2007). Många studier forskar om den verksamhetsförlagda utbildningen men inte lika många inkluderar socionomstudenters perspektiv i sin forskning, vilket vi letade efter. Vi uppfattar det som väsentligt att ta upp socionomstudenters perspektiv i forskning av VFU eftersom den terminen är gjord för socionomstudenter och utförs av dem. Att inkludera socionomstudenters perspektiv på forskning borde vara essentiellt för att kunna få konkreta resultat. Därför fann vi det trots svårigheten, som viktigt att föra en kvalitativ intervjubaserad studie för att få med socionomstudenters perspektiv av VFU. Efter att vi har analyserat och kommit fram till vidare resultat, finner vi den verksamhetsförlagda utbildningen som en essentiell period som sätter prägel på socionomstudenters utveckling utifrån många bemärkelser (Lam et al. 2007). Majoriteten av kurserna inom socionomutbildning behandlar teoretisk inläring och mindre kurser har ägnats till det

praktiska lärandet. Vi tycker liknande till Gustavsson (et al. 2016) att det är svårt att påstå att socionomutbildningen kan förmedla en realistisk yrkespraxis som den ser ut i verkliga arbetslivet under utbildningen när yrket som socionom varierar väldigt beroende på var man arbetar på arbetsmarknaden. Det är i sin tur vanligt att socionomstudenter som påbörjar sin VFU inte brukar vara så förberedda som de tror och kanske hoppats på (Johansson, 2022). Det eftersom utbildningen tillämpar generellt professionella och praktiska färdigheter då utbildningen är en generalistutbildning (Swärd et al. 2021). Därför borde det läggas större vikt på forskning avseende det ämnet. Genom detta arbete har vi belyst och analyserat socionomstudenters upplevelser och erfarenhet under sin VFU och redovisat resultat kring vilka förutsättningar som påverkar studenternas professionella utveckling. Vi anser att vi har gjort det bästa för att nå målet i denna studie och hoppas på att det kan nå fler inom detta yrkesområde i form av inspiration till att vidare utforska dessa frågor. Ett vidare ämne som har väckt intresse hos oss under uppsatsskrivandet är att utforska handledarnas perspektiv utifrån de tidigare nämnda bemärkningarna. Detta för att få en ännu djupare inblick på hur praktiken bidrar till socionomernas lärande.

7. Studenterna uttryckte råd till kommande praktikanter

Med detta vill vi avsluta vårt arbete med att presentera våra respondenternas råd till socionomstudenter som i framtiden kommer att påbörja sin VFU. Det i syfte att ge större inblick i vad som kan väntas på studenterna under VFU när de börjar denna termin. Inom detta avsnitt sammanställer vi våra deltagares råd.

“Jag skulle säga, var inte rädd för att ställa frågor, många praktiker tänker att de vill ge gott intryck och man vill vara perfekt, man vill inte göra misstag. Men sen tror jag det är viktigt att man ställer frågor, för så utvecklas man ännu mer, så det är bättre att fråga för mycket än att fråga för lite. För det andra, bara var nyfiken, tacka ja till allt handledaren vill inkludera dig i. Ju mer erfarenheter du får desto bättre. Så testa, man kan göra så mycket på en praktik, så utnyttja den tiden du har där och se till att testa olika typer av uppgifter, variation är jättebra”

- Loren

“Våga. Verkligen. Jag vet att det kan vara svårt, men bara vara modiga. Var inte rädd för att göra bort dig, det är klart att man ska försöka någonstans visa upp en rimlig front av sig

själv som människa. Men ändå våga ta ut svängarna lite och testa på liksom vad är handlingsutrymmet här? och inte ta allting för givet liksom. Ändå vara lite jobbiga liksom. Jag tror att det är ganska många platser där det kommer att uppskattas mer än när man bara sitter som en tyst mottagare av allt”

- Elisabeth

“Det är ju att vara nyfiken och envis på att du ska vara med och se på riktigt och skulle det vara så att man har hamnat hos en dålig handledare så får man lära sig av det dåliga exemplet och reflektera vem man vill vara som professionell i framtiden”

- Elsa

“Kasta er ut i arbetet, även om det går dåligt. Det finns förståelse från kollegorna om man gör fel, kasta er ut, försök lära er så mycket det bara går “

- Janne

“Ja men typ att våga vara dumma. Att våga ställa mycket frågor och inte känna att man tvingar sig fram”

- Zara

“De flesta jag pratat med har ändå haft relativt bra upplevelser, men vi är ju några stycken som inte haft bra VFU upplevelser. Men det som jag ser som gemensamt i dessa fall är att studenter har det väldigt svårt att ta upp det med lärare och man är så tveksam till om vi ska ta upp det här, och kommer jag då förlora hela denna termin? Kommer jag inte bli godkänd om jag inte får en ny praktikplats? Det är det, det känner jag att det är gemensamt för dem som har haft en negativ upplevelse. Att man inte riktigt har vågat säga någonting förrän kanske det är lite för sent“

“Men om det blir som i mitt fall då, att man blir kvar på en praktikplats där man har en dålig handledare och det inte fungerar att byta. Det är inte hela världen. Man kan liksom ta sig igenom det, det är en kort tid av ens liv. Att försöka i sådana fall, så som jag har försökt göra mycket, att se det som att det finns positiva aspekter i det också faktiskt. Man kan lära sig någonting av en dålig VFU-upplevelser”

- Nour

“Mina största råd är väl att, om det inte känns bra så säg till. Prata med skolan, din handledare och dina kursare. Prata med dem”

- Anna

“Ta det lugnt, man kommer göra fel. Man är ju ny i arbetslivet, ingen har förväntningar på en. Var bara engagerad”

- Kalle

“ Ta det lugnt, man kommer göra fel, man är ju ny i arbetslivet. Ingen har förväntningar på en. Säg till att vara engagerad”

- David

8. Litteraturlista

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga 3 Stockholm: Liber.

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Cajvert, Lilja (2020). *VFU i praktiken: studentens handbok för verksamhetsförlagd utbildning*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Cajvert, Lilja (2021). *Studenthandledning: under verksamhetsförlagd utbildning*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur AB

Charon, Joel M. (2001). *Symbolic interactionism: an introduction, an interpretation, an integration*. 7. ed. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall

Reith Hall, Emma (2022) The teaching and learning of communication skills for social work students: a realist synthesis protocol. *Systematic Reviews*. 11 (1): 1-12

Förbundet Sveriges Socionomutbildningar (2023). *Relationer mellan människor*.
<https://fssoc.se/> [Hämtad 2023-04-07]

Wilson, George, Kelly Berni (2010) Evaluating the effectiveness of social work education: preparing students for practice learning. *The British Journal of Social Work*. 40 (8): 2431-2449.

Gustavsson, H.O. Andersson, K. Niklasson, L (2016). Fältstudien som arena för kunskaps- och kompetensutveckling- studenter, handledare och kurslärare i samverkan. I: *NU2016 Högskolan i samhället - samhället i högskolan, 1.2.2 Malmö, Sverige 15-17 juni 2016*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1002798/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2023-04-25]

Högskoleverket (2009) *Utvärdering av socionomutbildningen vid svenska universitet och högskolor Rapport 2009:36*. Högskoleverket. Stockholm.

Institutionen för socialt arbete (2023). *Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) vid socionomprogrammet*. <https://www.su.se/institutionen-for-socialt-arbete/utbildning/v%C3%A5ra-utbildningar/verksamhetsf%C3%B6rlagd-utbildning-vfu-vid-socionomprogrammet-1.547227?notforcedreason=0&q=&expanded=> [Hämtad 2023-05-22]

Johansson, Mon (2022). *Socionomutbildning i utveckling* [Elektronisk resurs] Rapport från en (för)studie med studenter och nyexaminerade socionomer. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1738426/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2023-05-29]

Jönsson, H Jessica (2020) Global social work ethics and international field training: The experiences and practice dilemmas of Norwegian and Swedish social work students. *International Social Work*. 65 (1): 35-48.

Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.) (2012). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups

Kountouras, G Georgios, Agaply Kandyliaki, Charalampos Tsairidis (2022) Practicing Social Work Students and Self-Esteem. *International Journal of Social Science Research and Review*. 5 (2): 46-56.

Lam, Ching Man, Wong Hung, Leung Terry Tse Fong (2007) An Unfinished Reflexive Journey; Social Work Students' Reflection on their Placement Experiences. *British Journal of Social Work*. 37 (1): 91-105.

Lee Mingun, Fortune E Anne (2014) Patterns of Field Learning Activities and Their Relation to Learning Outcome. *Journal of Social Work Education*. 65 (3) : 420–438.

Shlomo Shirley Ben, Levy Drorit, Itzhaky Haya (2012) Development of Professional Identity among Social Work Students: Contributing Factors. *Clinical Supervisors*. 35 (2): 240–255.

Socialhögskolan (2023). *Verksamhetsförlagd utbildning, praktik och teori, 30 hp- Sopa 55*. <https://www.soch.lu.se/utbildning/socionomprogrammet/verksamhetsforlagd-utbildning-praktik-och-teori-30-hp> [Hämtad 2023-04-10]

Socialhögskolan (2023). *Socionomprogrammet*. Lunds universitet. <https://www.soch.lu.se/utbildning/socionomprogrammet> [Hämtad 2023-05-12]

Swärd, Hans & Edebalk, Per Gunnar (red.) (2021). *Socionomutbildningen - då, nu och i framtiden*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1- Intervjuguide

- Vill du presentera din VFU?
  - Vill du förklara lite om den organisation du har haft VFU på?
  - Vilka uppgifter har du haft och vilken roll har du haft i organisationen?

- Utifrån dina upplevelser, vad är det som har bidragit till att din VFU har varit så lärorik? ex strategi osv..
  - Vilka nya färdigheter har du lärt dig under din praktik/VFU?
  - Vilka egenskaper tycker du är viktiga för att arbeta inom socialt arbete?

- Utifrån dina upplevelser, vad är något som du hade önskat varit bättre i din VFU? ex. något som hade lett till bättre läroprocess eller upplevelser i VFU?
  - Vilka utmaningar har du mött under din praktik/VFU och hur har du hanterat dem?
  - Kan du berätta om en bra samt dålig upplevelse under din VFU?
  - Hur har du kunnat tillämpa den teoretiska kunskapen i praktiken?
  - Vad är din upplevelse av klientmöten? Vilken sorts hjälp fick du gällande det?

- Vad anser du att din genuina tanke/upplevelse av din VFU är?

- Handledare:
  - Vill du berätta om dina upplevelser och tankar med din eller dina handledare
  - Följdfråga: Hur hade det blivit bättre?
  - Hur har din handledare stöttat dig under din praktik/VFU?

- På vilket sätt har din praktik påverkat dig, utifrån dina unika upplevelser?
  - Hur har din praktik påverkat din professionella utveckling?
  - Hur har din praktik påverkat din yrkesidentitet?
  - Hur har din praktik påverkat din syn på socialt arbete som yrke?

- Hur har din VFU påverkat dina framtida karriärmål och planer?

- Har din praktik haft påverkan på din självkänsla? I så fall på vilket sätt

- Avslutande frågor
  - Vilken aspekt av din praktik/VFU tyckte du var mest givande/ mindre och varför?
  - Finns det något/några skulle du vilja se i den organisation eller verksamhet där du utför din praktik/VFU?
  - Vilka råd skulle du ge till andra studenter som kommer påbörja sin praktikplats/VFU?

Bilaga 2 - Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Samtycke till deltagning av studien:

En kvalitativ studie om socionomstudenternas upplevelser av sin verksamhetsförlagda utbildning - Upplevelser under VFU och påverkan på den professionella utvecklingen

Jag har muntligt och skriftligt blivit informerad om studien och gett mitt samtycke till att delta.

Jag är medveten om att min medverkan är frivillig och att jag kan avsluta mitt deltagande när jag vill utan att ange en anledning.

Jag ger mitt muntliga samtycke till användning av mina personuppgifter, svar och frågor under intervjun. Jag samtycker till att informationen sparas och behandlas i överensstämmelse med dataskyddslagstiftningen.

.....

.....

Muntligt namnförtydligande

Muntligt angivet ort och datum

Bilaga 3 - Förfrågan om att delta i studien

Vi är två socionomstudenter från Campus Helsingborg som skriver examensarbetet. Vi har valt att skriva om studenters upplevelser under VFU och vill undersöka vad som gör praktiken bra respektive dåligt. Vi tycker det är en jätteviktigt fråga inte bara i socionomvärlden men även i studenternas värld. Detta mejl riktar sig enbart till socionomstudenter som redan gått kursen SOPA55. Har du en del upplevelser som du vill dela med dig och hjälpa oss komma fram till ett resultat som kan hjälpa andra kommande studenter som kommer påbörja sin VFU? Vi skulle uppskatta det väldigt mycket i så fall! Du kan delta genom att utföra en kort intervju med oss Karol och Edina, som antingen kommer att vara på zoom eller på plats i Lund/ Helsingborg. Hör gärna av dig till oss om du kan tänka dig bidra i vårt arbete. Alla som deltar kommer att vara anonyma i arbetet.

Är du intresserad? Skicka ett mail till edina.ajetovic@outlook.com eller Karoljumaa.campus@gmail.com senast den 25:e April.

Bästa hälsningar / Karol Jumaa & Edina Ajetovic